MAGYAR DROGFIGYELŐ

drogkutató intézet

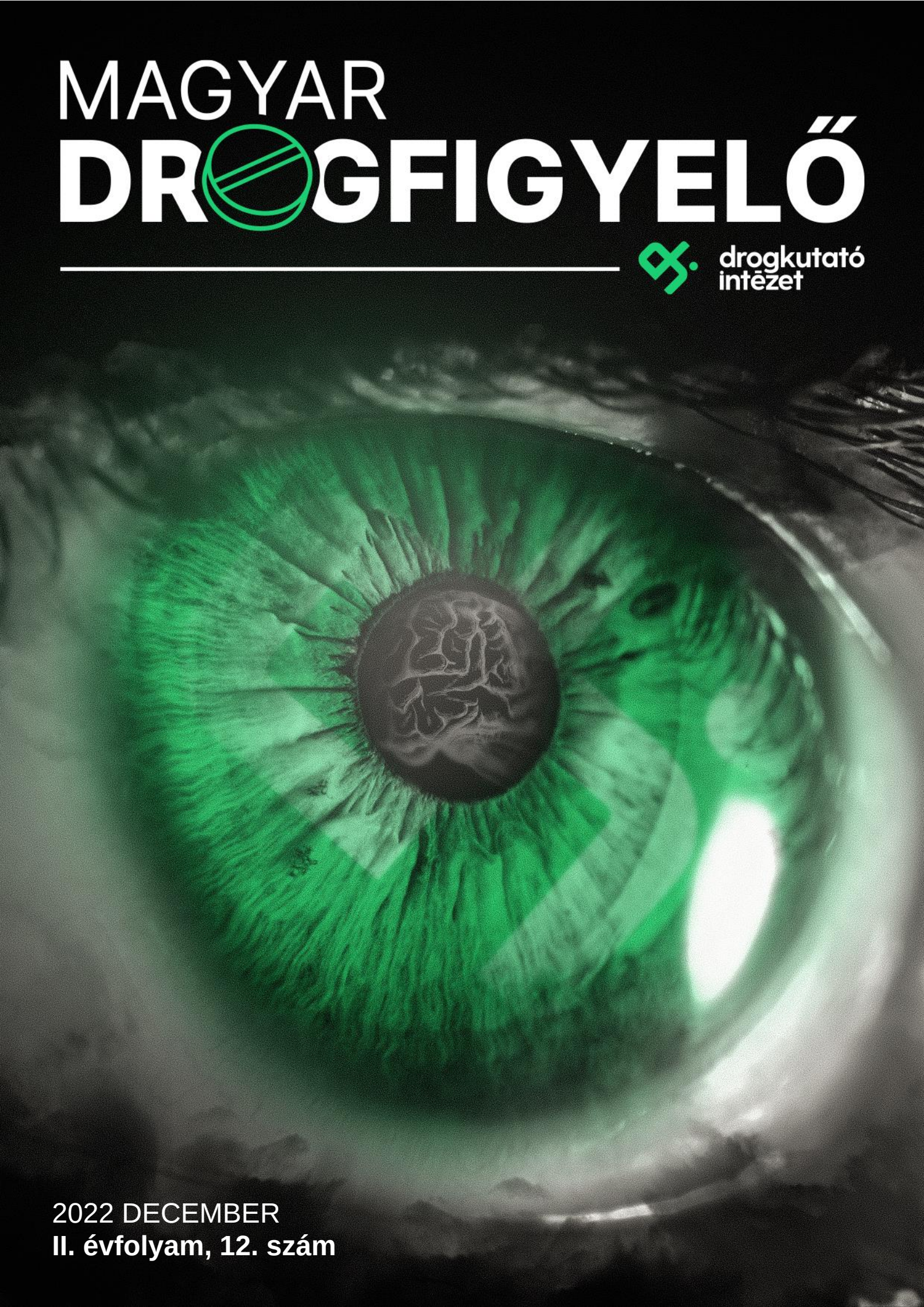

2022 DECEMBER
II. évfolyam, 12. szám

Magyar Drogfigyelő

A Drogkutató Intézet szakmai, tudományos folyóirata

Szerkesztőség

Szerkesztőbizottság: Dr. Bellavics Mária Zsóka
Dr. Christián László
Dési Ádám
Dr. Farkas Johanna
Dr. Fórizs Éva
Gubucz-Pálfalvi Sejla
Dr. Kovács István
Dr. Mátyás Szabolcs
Dr. Németh Zsolt
Dr. Sivadó Máté

Főszerkesztő: Dr. Molnár István Jenő

Olvasószerkesztő: Pogácsás Nóra
Tóth Enikő

Szerkesztőségi munkatársak: Dallos Laura

Kiadó: Drogkutató Intézet
1137 Budapest, Radnóti utca 25. II. emelet 2/A

Felelős kiadó: Pongrácz Bálint László ügyvezető

ISSN ISSN 2786-0906

A szerkesztőség elsősorban olyan kéziratokat vár közlésre, amelyek a pszichoaktív anyagok - elsősorban kábítószerek - kémiai, biológiai tulajdonságainak vizsgálatával, a szerhasználat orvos- és egészségtudományi, rendészeti, kriminológiai, szociológiai, jogi természetű elemzésével, értékelésével foglalkoznak. A szerkesztőség tudományos szakértő bevonásával a beérkezett kéziratot szakmai szempontból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására. A folyóiratban megjelenő publikációk nem a kiadó, illetve nem a szerkesztőség, hanem a szerzők saját, tudományos szabadságán alapuló álláspontját képviselik. Az el nem fogadott kéziratokat a szerkesztőség nem tárolja, azok mindegyike törlésre kerül. A szerkesztőség a folyóiratban másodközlést nem vállal.

A folyóirat a **Batthyány Lajos Alapítvány** támogatásával készült.

TARTALOM

Interjú

TÓTH ENIKŐ

Molnár István Jenő: A Drogkutató Intézet munkássága 2022-ben

Havi aktuális

GULYÁS ÉVA

Az ayahuasca reneszánsza

Drogmonitor

DALLOS LAURA

Bulizz határokkal! – Ártalomcsökkentés és felelősség az éjszakai életben

Ajánló

DR. MOLNÁR ISTVÁN JENŐ

Fókuszban a környezet: a megelőzés és ártalomcsökkentés jó gyakorlatai a nagyvárosokban

Poliszer

DR. CSÁKÓ IBOLYA

Összefoglaló az Országos Rendőr-főkapitányság kábítószeres akcióiról

Recenzió

POGÁCSÁS NÓRA

Önismereti könyvekkel a gyógyulásért

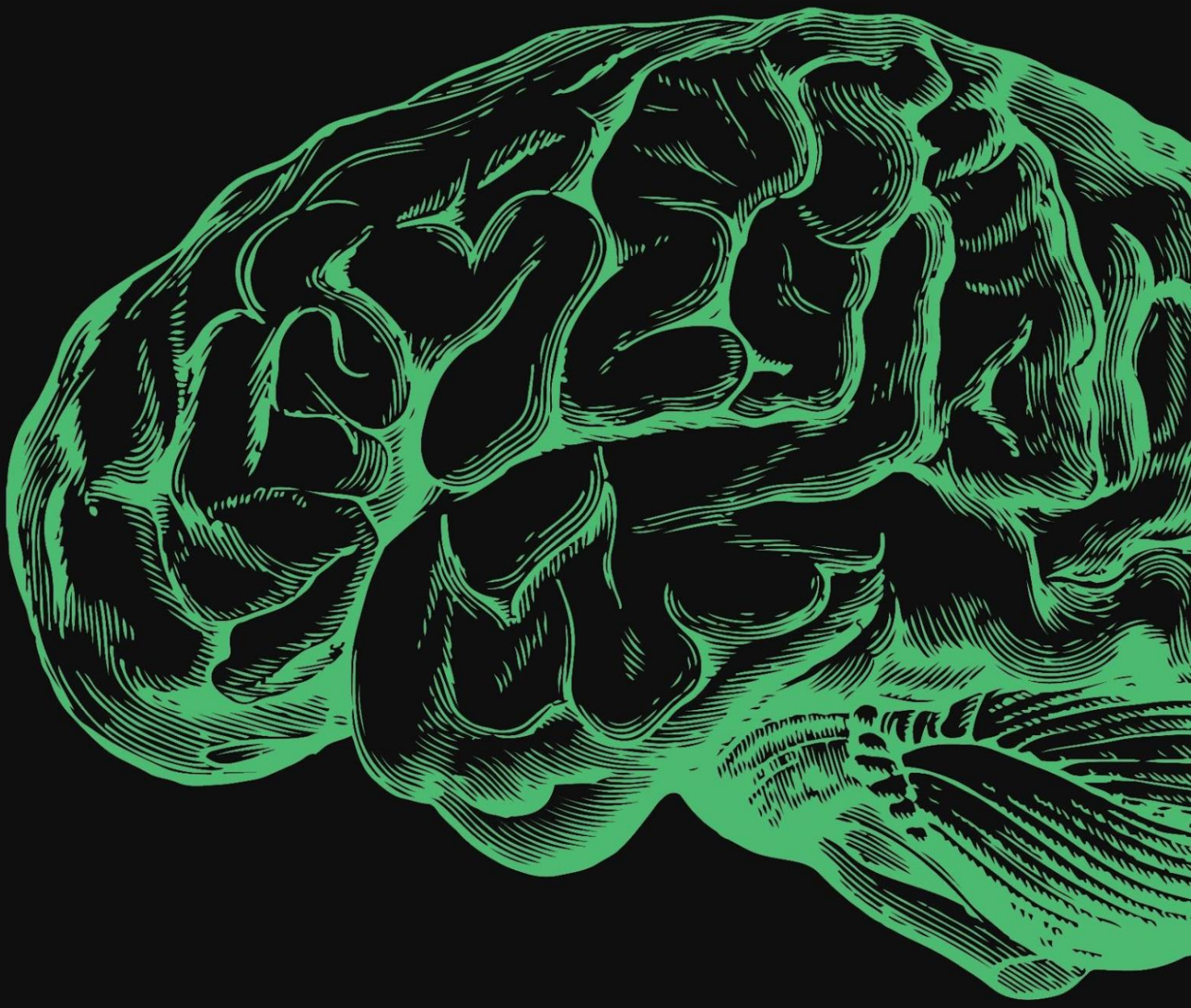

INTERJÚ

drogkutató intézet

MOLNÁR ISTVÁN JENŐ: A DROGKUTATÓ INTÉZET MUNKÁSSÁGA 2022-BEN

TÓTH ENIKŐ

Az év végéhez közeledve a visszatekintés és összegzés mindig időszerű, igaz ez a szervezetek működésére is. A Magyar Drogfigyelő idei utolsó számában dr. Molnár István Jenőt, Intézetünk stratégiai igazgatóját kérdeztük arról, hogy milyennek értékeli a 2022-es esztendőt, milyen szakmai célkitűzéseket sikerült elérni, milyen nehézségek adódtak, illetve mik a tervek a 2023-as évre vonatkozóan.

2022 februárjában érkeztél a Drogkutató Intézethez, akkor úgy fogalmaztál, hogy több szemüvegen keresztül is tudod vizsgálni a drogok használatának kérdéskörét. Melyik szemüveget használtad a legtöbbször?

Azt hiszem, hogy az elmúlt közel egy évben egyszerre csak egy szemüveg szinte egy pillanatig sem volt rajtam. Leginkább úgy kell elképzelni az itteni munkát, mintha olyan szemüveget hordanál, amelyben a lencse folyamatosan cserélhető, vagy még inkább úgy, mint azokat a látást segítő eszközöket, amelyekre napszemüveg lencséje is rögzíthető. Bármibe fogtunk is, mindig egyszerre több diszciplína tudásanyaga keveredett, így adott időben több lencse viselése volt szükséges.

Itt van például a 2022-es év legnagyobb kutatási eredménye, amelyben Prof. dr. Haller József igazgató Úr és a munkatársaink a szintetikus kannabinoidok és katinonok rendőrségi lefoglalási adatainak elemzésével törekedtek azok piaci jelenlétének alakulására vonatkozóan megállapításokat tenni. Sokáig a vegyületek egyes fajtái, aztán az előállításuk nehézségei voltak fókuszban, végül a tanulmány legfontosabb mondanivalója jogi jellegű lett, ugyanis az általános vélekedéssel szemben azt mutattuk ki, hogy van összefüggés a kábítószerek jogi szabályozása (másképpen tiltása), valamint a piacon történő megjelenésük, eltűnésük vagy éppen meg nem jelenésük között. (Az erről készült cikk **ITT** olvasható.)

Olyan szemüveg is volt mindannyiunkon, amelyre én személy szerint a kezdetekben nem gondoltam volna. Több esetben ugyanis a médiával és az abban megjelenő hírekkel, filmekkel kellett foglalkoznunk, mivel úgy éreztük, hogy azok egyoldalúan és/ vagy felelőtlenül mutatják be a szerhasználatot a fiatalok számára. A kábítószer öncélú, nem orvosi felügyelet melletti használata ugyanis kétségkívül minden esetben veszélyes játék, ennek ellenére sorozatok, dokumentumfilmek, cikkek szóltak arról, hogy bizonyos szerek, elsősorban a pszichedelikumok tudatot megnyitó csodaszerek. Általában különféle dél-amerikai népcsoportok történelmi hagyományaira hivatkozva ajánlották az egyes gombák és kaktuszok főzeteit, vagy éppen egy olyan kísérletre hivatkozva deklarálták a pszilocibin alkoholizmus-gyógyító hatását, melynek háttéranyaga több, mint 70 oldalon keresztül taglalja, hogy a résztvevőknek milyen egészségügyi, fizikai és mentális feltételeket kellett teljesíteniük és hogy milyen orvosi stáb mérte, adagolta a beadott vegyületet. Épp ezért több cikkben is kitértünk arra, hogy az effajta kommunikáció nem veszélytelen.

A fiatalok az ilyen cikkekből és sorozatokból azt szűrhetik le, hogy akkor igazából, amit ki akarok próbálni nem is veszélyes,

szinte gyógyszer, egy alkoholista pedig öngyógyításba kezdhet. Mindkettőnek beláthatatlan következményei lehetnek.

Legutóbb említést tettél az Intézet új, több pillért is magába foglaló stratégiájáról. Mit sikerült ezek közül megvalósítani?

Igen, a márciusban elkészült stratégia négy pillért foglalt magába, melyek közül magától értetődően kiemelkedik a kutatás, de ahhoz nagyon hasonló mértékben fontos célterület volt a kommunikáció, tekintettel arra, hogy a Drogkutató Intézet deklarált célkitűzése a közérthető tudományközlés. Ennek oka, hogy úgy érezzük, a kábítószerekkel kapcsolatos információk egyáltalán nem, vagy az átlagember számára érthetetlen tudományossággal válnak csak elérhetővé, így pedig nem teljesen igaz az az állítás, hogy a kábítószer-fogyasztás szabadságjogi kérdés, mindenki a saját testének az ura, döntse el szabadon, hogy mivel kívánja mérgezni azt. Ha valamit vásárolunk a boltban, millió jogszabály és közjogi szervezetszabályozó eszköz rendelkezik arról hazai és EU-s szinten is, hogy a gyártónak mit, hol, milyen figyelmeztetések mellett kötelessége feltüntetnie. Még akkor is, ha azon első körben a fogyasztó számára nem értelmezhető jelölések vannak, nagyobb az esélye, hogy felelős döntést tudjon hozni. Még jobb példa talán a gyógyszer: a tájékoztatók a legártalmatlanabb gyógyszerek esetében is kisregényhez hasonlítanak, felhívva minden lehetséges következményre a figyelmet. Ez már még közelebb áll a szabadságjogi megközelítéshez, hiszen van lehetőségem a döntésem megalapozására.

Ott azonban, ahol egyszerű tasakokban, alumínium fóliákban vagy tabletta formájában vásárolható meg a termék, mindenféle tájékoztató nélkül, nem beszélhetünk felelős döntésről. Megkevésbé akkor, ha a közvetlen környezet, a kortársak, ne adj Isten a Netflixes sorozatok is arról tájékoztatnak, hogy ezek jó dolgok, veszélytelenek, sőt, meg is gyógyítanak.

Ráadásul, ahogy legutóbbi rendezvényünkön Haller Professzor Úr fogalmazott, ezeket a „szabad döntéseket” a legtöbbször azon fiataloknak kell meghozniuk, akiknek sem élet-, sem más jellegű tapasztalatuk nincs a felelősségteljes döntés meghozatalához. Jó lenne ugyanakkor a döntés szabadságát nem összekeverni a felelőtlenséggel! Nem elfelejtve azt sem, hogy az érintett fiatalok sokszor csoportnyomásra cselekszenek, ily módon korántsem szabadon döntenek.

A fentiekből fakad tehát a 2. számú prioritásunk, amely a kommunikációt foglalja magába. 2022 év elején hozzávetőlegesen 12.000 követőnk volt a Facebookon, ez a szám ma már meghaladja a 15.000 főt. Elsősorban számukra, de természetesen mindenki számára szeretnénk a döntéshez szükséges információkat közérthetően hozzáférhetővé tenni.

Mit foglalt pontosan magába a kommunikációs pillér?

Kiemelkedő helyet foglal el e területen a Magyar Drogfigyelő (MDF), amelyet 2022 márciusától megújítottunk, magazin jellegűvé vált, rovatosítottuk, s sokkal színesebbé és könnyebben olvashatóvá tettük. Az MDF cikkei külön is megjelennek a FB oldalunkon, a legtöbb aktivitást ezekkel értük el.

A rendezvényeink és egyéb cikkeink révén egyébként közel 20 alkalommal jelentünk meg a különféle sajtófelületeken. Ez nem kevés, de nem is dőlhetünk hátra, 2023-ban jó lenne ezt a számot számottevően meghaladni.

Számtalan interjút, videót készítettünk, beszélgettünk jogerős büntetését töltő dílerrel, felépülő függőkkel, vagy éppen Kucsera Gáborral. A videós tartalmainkat a követőink szerették, a különféle életút interjúk érdekelték leginkább az embereket. Ugyanakkor látni kell, hogy 2023-ban célszerű lesz megújulni, ennek módja azonban egyelőre még maradjon titok.

Visszatérve a pillérekhez: a kutatások és a kommunikáció mellett idén új elemként jelent meg a prevenció, így igyekeztünk olyan nyári táborokba, délutáni programokba bekapcsolódni, melyek keretében fiatalokkal beszélgethettünk. Minden esetben interakcióra törekedtünk, így a tudástranszfer kétirányú volt, sokat tanultunk mi is a fiataloktól. Összesen 15 alkalommal kerülhettünk fiatalokkal vagy velük foglalkozó szakemberekkel kapcsolatba, ezen rendezvényeken közel 525 fővel tudtunk találkozni, beszélgetni, gondolatot cserélni.

Az egyik táborban az általános iskolás diákokkal kérdőíves kutatást is végeztünk, ennek eredményeképp többek között azt állapítottuk meg, hogy a megkérdezett 233 fő 12-14 éves diák, hipotézisünkkel ellentétben nem az internetről szerez információt a kábítószerekkel kapcsolatosan. A válaszadóknak csupán 29%-a jelölte meg az internetet forrásnak. (Az erről készült cikk **ITT** olvasható.)

Kiemelkedő projekt volt e területen a Fradi SuLiga programsorozat, amelynek állandó résztvevői voltunk. Négy megyében, négy alkalommal, forgószínpad-szerű felállásban rengeteg általános iskolás gyermekkel találkozhattunk. Az órák során értékes visszajelzésekkel és tapasztalatokkal gyarapodtunk.

Végül, de nem utolsó sorban külön prioritásként tekintünk a rendezvényekre, hiszen ezek a fórumok lehetővé teszik egyszerre több funkció működését is. Egyrészről egy-egy konferencia, beszélgetés maga is tudománykommunikáció, hiszen mindenképpen sor kerül információátadásra. Ezzel egyidőben azonban, akár a szünetekben, akár a rendezvény előtt vagy után, illetve a kérdések-válaszok részben is lehetőség van a gondolatcserére, amelyre óriási szükségünk van a folyamatos tartalomgyártáshoz. Az évben négy kiemelkedő eseményünk volt. Igazán büszkék lehetünk a 2022 júniusában tartott konferenciánkra, melyen részt vett és előadott két Kanadában dolgozó rendőr, akik az ottani marihuána

legalizációról beszéltek. Mellettük nagyon jó hazai előadók tisztelték meg a rendezvényünket, többek között Erdős Eszter, a Ráckeresztúri Drogrehabilitációs Központ vezetője, Csákó Ibolya, az ORFK munkatársa, vagy éppen Pap Csaba főorvos.

A nyár kellős közepén az MCC Feszten Demkó Attila és Kemény János biztonságpolitikai szakértőkkel beszélgettünk a háború és a szerhasználat kapcsolatáról.

Az őszbe fordulva meghívtuk Gera Zoltánt, volt válogatott labdarúgót, illetve dr. Menczel Zsuzsanna szakpszichológust, akikkel egyrészről Zoltán gyermekkoráról, másrészről a sport és a függőségek kapcsolatáról beszélgettünk.

Az évet 2022. december 13-án zártuk, egy a németországi legalizációt tárgyaló beszélgetéssel, melyet Haller Professzor Úr előadásával kezdtünk, s egy kerekasztal-beszélgetéssel zártunk.

Így felsorolva és összefoglalva tartalmas éven vagyunk túl. Ezekbe természetesen bele kellett sűríteni a kapcsolatteremtést is, hiszen anélkül hatékony kutatómunka nem létezhet. Kötöttünk együttműködési megállapodást az Országos Rendőr-főkapitánysággal és a Budapesti Polgárőr Szövetséggel, de együtt dolgozunk ma már a Nemzeti Népegészségügyi Központ Drogmegelőzési Programok Osztályával is.

Az iménti felsorolásból úgy tűnik, mintha ez egy tökéletes év lett volna. Minden sikerült, vagy voltak azért nehézségek?

Mint minden szervezet életében, nálunk is voltak személyi változások, ezek egy része, pontosabban a távozások minden esetben éreztették hatásukat. Ezúton is kívánok valamennyi tőlünk távozó és máshol kiteljesedni kívánó volt munkatársunknak sok sikert, bízva abban, hogy esetleg egy-egy előadás, vagy vendégcikk erejéig a jövőben is számíthatunk rájuk.

Ezen túlmenően természetesen voltak egyéb nehézségeink is, nem egyszerű ma adatokhoz jutni, jó kutatási anyagokat megalapozó információkat beszerezni. Ez folyamatos kihívás, bár megjegyzendő, hogy kreativitást igénylő feladat.

Ha azonban egy kevésbé komoly, mégis tanulságosnak mondható dilemmát kellene megjelölnöm, akkor az az újabb online platformok irányába történő nyitási törekvésünkkel lenne kapcsolatos. Történt ugyanis, hogy a fiatalabb korosztályt szerettük volna a TikTok-on keresztül elérni, így aztán egy teljes nap forgattunk, én lettem volna a videók főszereplője, de aztán a második vágást követően rájöttünk, hogy ez nem a mi műfajunk. Vagy lehet, hogy csak nem az enyém…

Mik a tervek jövőre, milyennek mutatkozik a 2023-as esztendő a jelenlegi háború indikálta gazdasági válságban?

Egyelőre nem látjuk akadályát semmilyen szempontból annak, hogy jó és eredményes munkát végezhessünk jövőre. A pillérek rendszere előreláthatólag marad, azon belül azonban bizonyos indikátorok számát mindenképpen növelni szeretnénk. Ilyen többek között a rendezvények száma, valamint a jövő év jelszava a nemzetköziesedés lesz, így az elsőszámú feladatunk külföldi előadók meghívása, nemzetközi együttműködések kialakítása, illetve külföldi rendezvények látogatása.

Milyen üzenettel zárnád a 2022-es esztendőt?

Elsősorban azzal, hogy a droghasználat megelőzésével kapcsolatos tevékenység megköveteli az együttműködést és együtt gondolkodást, így köszönöm az Intézet nevében mindenkinek, aki partner volt a közös projektekben.

Másrészről, bízva abban, hogy e sorokat a kollégák is olvassák, köszönöm valamennyi munkatársamnak az idei év szorgalmas munkáját, odaadását, kitartását. Remélem, hogy minden tervünknek 2023-ban közösen nekivághatunk.

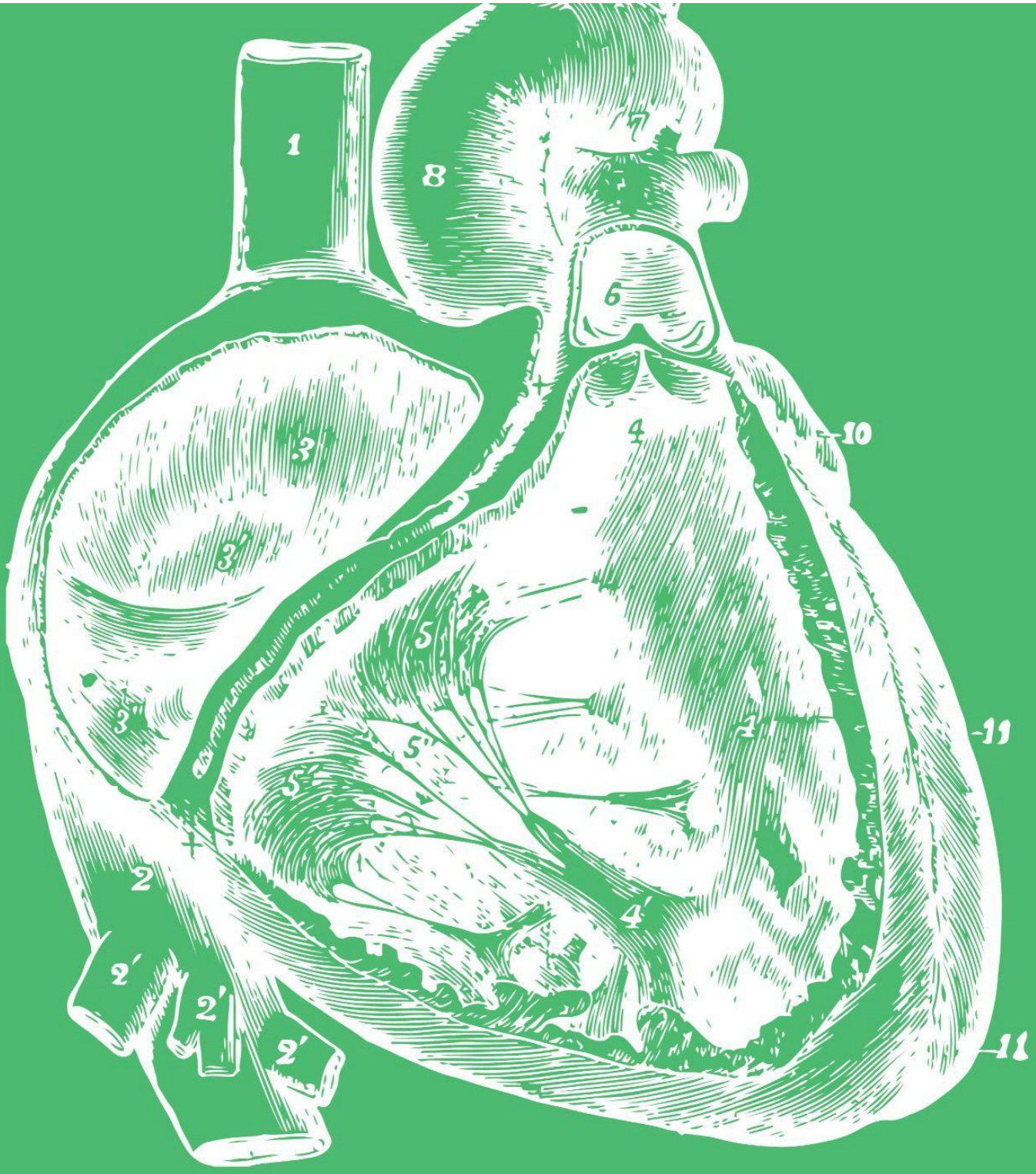

HAVI AKTUÁLIS

drogkutató intézet

AZ AYAHUASCA RENESZÁNSZA

GULYÁS ÉVA

A pszichedelikumok reneszánsza a szemünk előtt zajlik. Mi sem támasztja ezt jobban alá, minthogy a 2020-as évtől kezdve csak a PubMed oldalán minden évben több, mint ezer tudományos cikk jelent meg a pszichedelikumokkal kapcsolatban. Azonban a legfrissebb kutatási eredményeket közlő cikkek sokszor nem érnek el a laikus olvasóhoz, ha mégis, akkor pedig a szakkifejezések sokasága teszi nehezen értelmezhetővé azokat. Mindezek ellenére az idei év eseményei után talán kijelenthetjük, hogy nincs olyan ember, aki ne olvasott/hallott volna a médián keresztül a pszichedelikumok valamelyikéről. Ugyanakkor a médiában megjelent írások gyakran szenzációhajhász módon közölnek pontatlan információkat, így végül az olvasó magára marad a hírek áradatában.

Júliusban jelent meg a Netflixen a “Hogyan irányítsd az elmédet” (How to change your mind) című 4 részes minisorozat, mely az LSD, a pszilocibin, az MDMA és a meszkalin történetét és esetleges felhasználási lehetőségeit mutatja be. Szintén ebben a hónapban járta be a magyar sajtót egy közismert celeb nem túl szerencsésen végződő ayahuasca szeánszának híre, amely rávilágított arra, hogy a nem megfelelő fizikai és szociális környezet milyen veszélyeket rejthet egy ilyen szertartás során. Augusztusban több hírportálon olvashattunk arról, hogy a pszilocibin (egyes gombafajokban található hatóanyag) gyógyíthatja az alkoholizmust. Végül pedig mi sem támasztja jobban alá a pszichedelikumok népszerűségét, hogy a Frontiers napokban megjelent 2022-es “TOP 10 legnépszerűbb kutatási

területek” -ről összeállított listájában a pszichedelikus terápia – a dobogóról épphogy lemaradva – a 4. helyen végzett (URL1).

Néhány héttel ezelőtt az ayahuasca témakörében érdeklődők egy színvonalas előadáson vehettek részt a Drogriporter szervezésében, ahol egy átfogó beszélgetésre került sor a terület hazai szaktekintélyeivel (URL2). “A természeti népek és meszticek “szent orvosságként” (“la sagrada medicina”) tekintenek az ayahuascára, míg egyesek napjainkban sem látnak többet bele, mint csupán egy piszkos drogot” - hangzott el Dr. Frecska Ede pszichiátertől. Köztudott, hogy az Amazonas menti népek a főzetet évszázadokon át használták gyógyításra, testi-lelki bajokra, illetve vallási vagy más törzsi rituálék során. De vajon miért ilyen eltérő a pszichedelikumokkal kapcsolatos közvélekedés? Habár a pszichedelikum-asszisztált pszichoterápiában borítékolható, hogy nem az ayahuasca lesz az elsődleges befutó, (sokkal inkább az MDMA vagy a pszilocibin) ennek ellenére egyre növekvő laikus és tudományos érdeklődés veszi körül.

Mit is tartalmaz az ayahuasca?

Az ayahuasca főzetben levő dimetiltriptamin (DMT) az egyik legelterjedtebb pszichedelikus vegyület a természetben. Dél-Amerikában a legfőbb forrásai a *Diplopterys cabrerana* és a *Psychotria viridis* növények. Talán kevésbé ismert, hogy a DMT szintéziséhez szükséges enzim (indoletilamin-N-metiltranszferáz) széles körben megtalálható az emberi szervezetben, legnagyobb mennyiségben a tüdőben, a pajzsmirigyben és a mellékvesében fordul elő. A DMT fiziológiai szerepe még nem teljesen tisztázott. Eddigi tudásunk alapján a cirkadián ritmusban lehet valamilyen szerepe és a REM fázisok alatt a tobozmirigy termeli kis mennyiségben. Ettől nagyságrendekkel nagyobb koncentrációk szabadulhatnak fel születéskor és halál közeli állapotokban, amikor az agy erős hypoxiás stressznek van kitéve (Schlag és mtsai, 2022; Szabó és mtsai, 2015; Frecska és Szabó, 2013). Mivel a DMT könnyen és gyorsan lebomlik a testben, a hagyományos ayahuasca

főzetben MAO (monoaminoxidáz) gátlókat használnak a pszichedelikus hatás elérése érdekében. Ezek a főzet másik fő komponensében a *Banisteriopsis caapi* nevű indában találhatóak, mely rendkívül gazdag harmin, harmalin és tetrahidroharmin alkaloidákban (Szabó és mtsai, 2015).

A tiszta, kristályos DMT-nek biológiai-farmakológiai és mint pszichoterápiás kiegészítő alkalmazási módját is vizsgálják. Eddigi eredmények szerint immunmoduláló hatással bír, illetve jelentős gyulladáscsökkentő hatású anyag, amely részt vesz a természetes védelmi/gyógyulási mechanizmusokban. (Frecska és Szabó, 2013) A megfigyelt lélektani és spirituális hatásokért kérdéses, hogy egyedül a DMT felelős-e, ugyanis az ayahuasca főzetben más bioaktív vegyületek, például antioxidánsok is vannak.

A főzet hatása körülbelül 4-8 órán át tarthat. A közvetlen fizikai hatások nagyrészt negatívak; hányás és hasmenés (vagy "tisztulás") követheti az ayahuasca fogyasztását. Ezeket a tüneteket olyannyira gyakran tapasztalják, hogy sokan úgy vélik, ezek az élmény lényeges összetevői, és segítenek a test "megtisztításában". A hányás és a hasmenés nem megfelelő felügyelet mellett potenciálisan végzetes lehet, mivel rendkívül dehidratáló hatásúak (URL3).

Az ayahuasca terápiás potenciálját olyan mentális állapotokban vizsgálják, mint az addikciók, szorongás, depresszió, poszttraumás stressz szindróma vagy más traumák (Schlag és mtsai, 2022).

Az ayahuasca és más pszichedelikus szerek nem említhetőek egy lapon az otthon szedett gyógyszerekkel. A pszichedelikus-terápia során a set-setting-reintegráció hármasnak kiemelkedően fontos szerepe van. Az illegális használat során gyakran fordul elő ezek valamelyikének, esetleg mindegyikének teljes elhanyagolása, mely valós veszélyeket hordoz magában.

A “set” a felhasználó gondolkodásmódját, szándékát, elvárásait és kozmológiáját, valamint az előkészítést foglalja magába. Az előkészítés során fontos az olyan személyek kiszűrése, akiknél

félő, hogy pszichotikus epizódot okozhat egy intenzív élmény. Ilyen rizikófaktor lehet a borderline személyiségzavarra, a skizofréniára vagy a bipoláris zavarra hajlamos, illetve olyan személyek részvétele, akiknek előtörténetében súlyos alkohol-, vagy egyéb illegális drog-abúzus fordult elő. További kizáró ok a neurológiai betegség vagy a rendellenes vérkép, vérnyomás, EKG, metabolikus szindróma, aneurizma, glaukóma, számos máj- és veseelégtelenség, valamint egyes mozgásszervi betegségek. A “setting” az a fizikális és szociális környezet, amelyben a szertartás lezajlik, mely fontos, hogy otthonos, támogató, megfelelően felügyelt legyen. A szertartás lezajlását követően az utánkövetés is nélkülözhetetlen, amikor is a résztvevő(k) megfelelő lélektani, szociális, spirituális támogatásban részesülnek, szakszerű segítséget kapva egy esetleges kihívást jelentő élmény feldolgozásában (Szabó és mtsai, 2015).

Milyen valós és valótlan veszélyeket rejthet az ayahuasca?

A következőkben Schlag és munkatársai által végzett kutatásban megfogalmazott pontokon haladunk végig (Schlag és mtsai, 2022).

- **Függőség**

A függőség kialakulásának kockázata viszonylag alacsony. Azonban a drog használatának élményétől való viselkedéses függőség alakulhat ki. Bár a tea fogyasztását sokan "nyomorúságosnak" írják le, egyesek gyakran használják az anyagot önterápiai célzattal (URL3).

- **Önmagát és másokat károsító ártalmak**

Ahogy fentebb már kifejtésre került, a megfelelő set és setting kulcsfontosságú a pszichedelikus szerek hatása alatt. Felkészületlen egyéneknél és/vagy nem biztonságos környezetben a pszichedelikus szerek hatása veszélyes viselkedéssé eszkalálódhat.

- **Kihívást jelentő tapasztalat**

A pszichedelikus hatás alatt előfordulhat a “rossz trip” vagy terápiás nyelven: “kihívást jelentő élmény”. Pontos definíciója nincsen, de a legtöbb esetben félelem, szorongás, diszfória és/vagy paranoia érzései jelentkeznek. Így kiemelkedő fontosságú az efféle élményekre felkészülni, és amennyiben megtörténik, úgy szükségessé válik ezek integrációja. A setting és az alkalmazott dózis kulcsfontosságú a pszichés élmény előrehaladásában.

- **Súlyos mentális egészségi hatások, beleértve a pszichózist és az öngyilkosságot**

Bár ezek az esetek különösen ritkák, a set és setting elhanyagolása hozzájárulhat ezen mellékhatások kialakulásához. Ez a kockázat nagymértékben csökken a pszichiátriai szűréssel. A pszichotikus betegségekre hajlamos személyeket kizárják a pszichedelikus szerekkel történő klinikai kezelésből.

- **Hallucinogének okozta tartós percepciózavar (HPPD)**

A pszichedelikus szerekkel kapcsolatos gyakori felfogás, hogy a drogélmény "flashbackeket" idéz elő, jóval az akut hatások megszűnése után. Azonban ezeket más pszichoaktív szubsztanciák, például az alkohol vagy a benzodiazepinek is okozhatják. A legtöbb esetben ezek a mellékhatások enyhék, és az idő múlásával csökken az időtartam, az intenzitás és a gyakoriság.

Ha ezek a tünetek elhúzódnak és szorongást okoznak, a szindrómát HPPD-nek nevezzük.

A HPPD előfordulása klinikai kontextusban sokkal alacsonyabbnak tűnik, ami talán a hatékony szűrésnek és előkészítésnek köszönhető.

- **Szív- és érrendszeri hatások**

A pszichedelikus szerek rövid életű hatást gyakorolhatnak, többek között a szívfrekvenciára, a vérnyomásra, a pupillaméretre és a testhőmérsékletre. A résztvevők

leggyakrabban tachycardiát tapasztalnak. A káros hatások leginkább nagyobb dózisoknál figyelhetők meg és az ayahuesca más anyagokkal történő keveredése esetén a kockázatok jelentősen megnőnek.

- **Szerotonin szindróma**

Amennyiben elmarad a megfelelő előszűrés, az antidepresszánsokat szedő egyéneknél előfordulhat a szerotonin szindróma kialakulása, mely könnyen életveszélyes lehet. A főzetben található MAO gátló harmala alkaloidák és az antidepresszánsok közötti kölcsönhatás kialakulása miatt a vérplazmában mérhető szerotonin szint megemelkedik, mely a szerotonin receptorok túlaktiválódását vonja maga után. A tünetek lehetnek enyhék, de akár életveszélyes mértéket is ölthetnek (Callaway és Grob, 1998).

Az utóbbi években egy másik útvonal is kínálkozik a hallucingének számára, mégpedig azoknak a kémiai úton módosított, biztonságosabb változatának előállítása, amellyel a fentebb felsorolt kellemetlen mellékhatások elkerülhetőek lehetnének. Az ibogainból (Afrikában termő Tabernanthe iboga bokor gyökerében és kérgében megtalálható hallucinogén alkaloid) már létrehoztak egy nem-hallucinogén pszichedelikus változatot, mely terápiás potenciállal rendelkezik (Cameron és mtsai, 2021).

Napjainkban egyre több helyen olvashatunk az ayahuasca “életet megváltoztató” tulajdonságairól, mellyel valóságos ayahuasca-turizmus indult be Kolumbiában, Ecuadorban és Peruban. A magyarországi tea-szeánsz incidens után, szintén számos külföldi és hazai híresség ayahuasca beszámolóját olvashattuk (URL4). Az utazók vagy kifejezetten azért jönnek, hogy meglátogassanak egy elvonulást, vagy előfordul, hogy ad hoc jelentkeznek. A résztvevők fő motivációi: önismeret, személyiségfejlődés, érzelmi gyógyulás, kapcsolat a természettel, istenségekkel, a lélek mélyrétegeivel. (Frecska és mtsai, 2016). A növekvő kereslet az ál-sámánok, sarlatánok számának megugrását is okozza, akik gyakran magas összeget kérnek egy ilyen “elvonulásért”. A valódi szertartásra csak

motívumaiban hasonlító szeánszot jó esetben csak a résztvevők pénze bánja, azonban az önjelölt “sámánok” gyakran visszaélnek a résztvevők bizalmával, a szeánsz alatti kiszolgáltatott helyzetükkel (URL5). Szexuális támadások, rablások és bántalmazások is kapcsolódnak a szertartásokon való részvételhez. Nagyon kevesen adnak részletes tájékoztatást az alkalmasságról, a felkészülésről és az orvosi biztosítékokról. További problémát jelent, hogy a klasszikus főzethez más anyagokat is hozzáadnak, hogy az erősebb hatást váltson ki, például dohányt vagy angyaltrombitát. Nincs bizonyíték arra, hogy az ayahuasca önmagában halálos áldozatot követelt volna, azonban a MAOI-k és a DMT, valamint az ismeretlen adalékanyagok gyógyszerekkel, élelmiszerekkel és más anyagokkal való (véletlen vagy gondatlan) kombinálása súlyos szövődményekhez vezethet (Bauer, 2018). Az ilyen helyzetek vezethetnek véletlenszerű halálesetekhez, melyeknek azonban valós okát nehéz utólag kideríteni. Bauer 2018-as cikkében táblázatba gyűjtötte a 2011 és 2016 közötti halálesetek számát, összesen 10-et. A körülmények azonban a legtöbbször kérdésesek, a halálozások okai pedig gyakran az olyan fel nem tárt betegségek, amelyek megfelelő szűréssel megelőzhetőek lettek volna.

Az ayahuasca népszerűsége laikus és tudományos körökben is kétségkívül növekvő tendenciát mutat. Azonban kérdéses, hogy az ayahuasca napjainkban végbemenő szekularizációja jelenti-e a megfelelő irányt? A sámánok tudása óhatatlanul is felületesebbé válik azáltal, hogy nem a hagyományos úton tanulnak. Hogyan lehetne hasznos civilizációs betegségek körében, hiszen a nyugati társadalmak egészen más kozmológiával, gondolkodásmóddal rendelkeznek? Nehéz eldönteni, hogy az a főzet, amely évszázadokon, keresztül jól működött kulturális közösségekben, ugyanilyen jól fog-e működni terápiás keretek között kettős (terapeuta-páciens) felállásban? A pszichedelikumok – beleértve az ayahuascát is – bio-pszicho-szocio-spirituális szinteken is hatnak. Felvetődhet a kérdés, hogy vajon megfelelő lépés-e a pszichedelikumok szintetikus úton történő megfosztása hallucinogén

tulajdonságaiktól? Elképzelhető-e, hogy pár év múlva a gyógyszertári polcról leemelve juthassunk hozzá a “nem-hallucinogén” pszichedelikumokhoz? Ez a lépés szükségszerűen beszűkíti a hatást, hiszen elmarad a terápia és az élményintegráció is. Mindezek tekintetében továbbra sem lehet eldönteni, hogy az ayahuasca és pszichedelikus “társai” lesznek-e valaha legálisan alkalmazható gyógyító csodaszerek, egy biztos azonban: az idő előtti, a tudományos megalapozottságot megelőző felelőtlen kijelentések és a társadalom széles rétegeihez eljutó, a hatásokat túlzottan leegyszerűsítő és egyoldalúan bemutató, népszerűsítést célzó hírek, sorozatok komoly reklámot jelentenek az ebben csak bevételt látó sámán- és indiánbőrbe bújt, álszakértő vállalkozóknak.

Források:

Bauer IL. Ayahuasca: A risk for travellers? Travel Med Infect Dis. 2018 Jan-Feb;21:74-76. doi: 10.1016/j.tmaid.2018.01.002. Epub 2018 Jan 31. PMID: 29357318.

Callaway JC, Grob CS. Ayahuasca preparations and serotonin reuptake inhibitors: a potential combination for severe adverse interactions. J Psychoactive Drugs. 1998 Oct-Dec;30(4):367-9. doi: 10.1080/02791072.1998.10399712. PMID: 9924842.

Cameron, L.P., Tombari, R.J., Lu, J. et al. A non-hallucinogenic psychedelic analogue with therapeutic potential. Nature 589, 474–479 (2021). https://doi.org/10.1038/s41586-020-3008-z

Frecska Ede, Szabó Attila, Az endohallucinogén dímetil-triptamin lehetséges szerepe a szövetek regenerációjában, Orvostovábbképző Szemle XX, évf. 5. szám, 2013. május http://real.mtak.hu/36570/1/2013_Frecska_E_Az_endohallucinogen_DMT_u.pdf

Frecska Ede, Bokor Petra, Andrássy Gábor és Kovács Attila, Az ayahuasca pszichiátriai felhasználásának lehetőségei, Neuropsychopharmacologia Hungarica 2016. XVIII. Évf. 2. szám https://mppt.hu/magazin/pdf/xviii-evfolyam-2-szam/frecska_nph-_2016_junius.pdf

Schlag AK, Aday J, Salam I, Neill JC, Nutt DJ. Adverse effects of psychedelics: From anecdotes and misinformation to systematic science. J Psychopharmacol. 2022 Mar;36(3):258-272. doi: 10.1177/02698811211069100. Epub 2022 Feb 2. PMID: 35107059; PMCID: PMC8905125.

Szabó Attila, Kazai Anita, Frecska Ede, Brys Zoltán, Pszichedelikumok és kvázi-pszichedelikumok a modern kutatások tükrében: orvosi kannabisz, MDMA, szalvinorin A, ibogain és ayahuasca, NeuroPsychopharmacologia Hungarica 2015. XVii. éVF. 3. Szám http://real.mtak.hu/36547/1/2015_Szabo_A_Pszichedelikumok_

es_kvazipszichedelikumok_u.pdf

URL1: https://blog.frontiersin.org/2022/12/09/top-10-research-topics-from-2022/

URL2: https://www.facebook.com/events/644188187084622

URL3: https://www.addictioncenter.com/drugs/hallucinogens/ayahuasca/

URL4: https://24.hu/elet-stilus/2022/07/16/ayahuasca-siklos-szeansz-fozet-tudomany-illegalis-hallucinogen-szer/

URL5: https://drogriporter.444.hu/2022/07/14/mennyire-veszelyes-az-ayahuasca

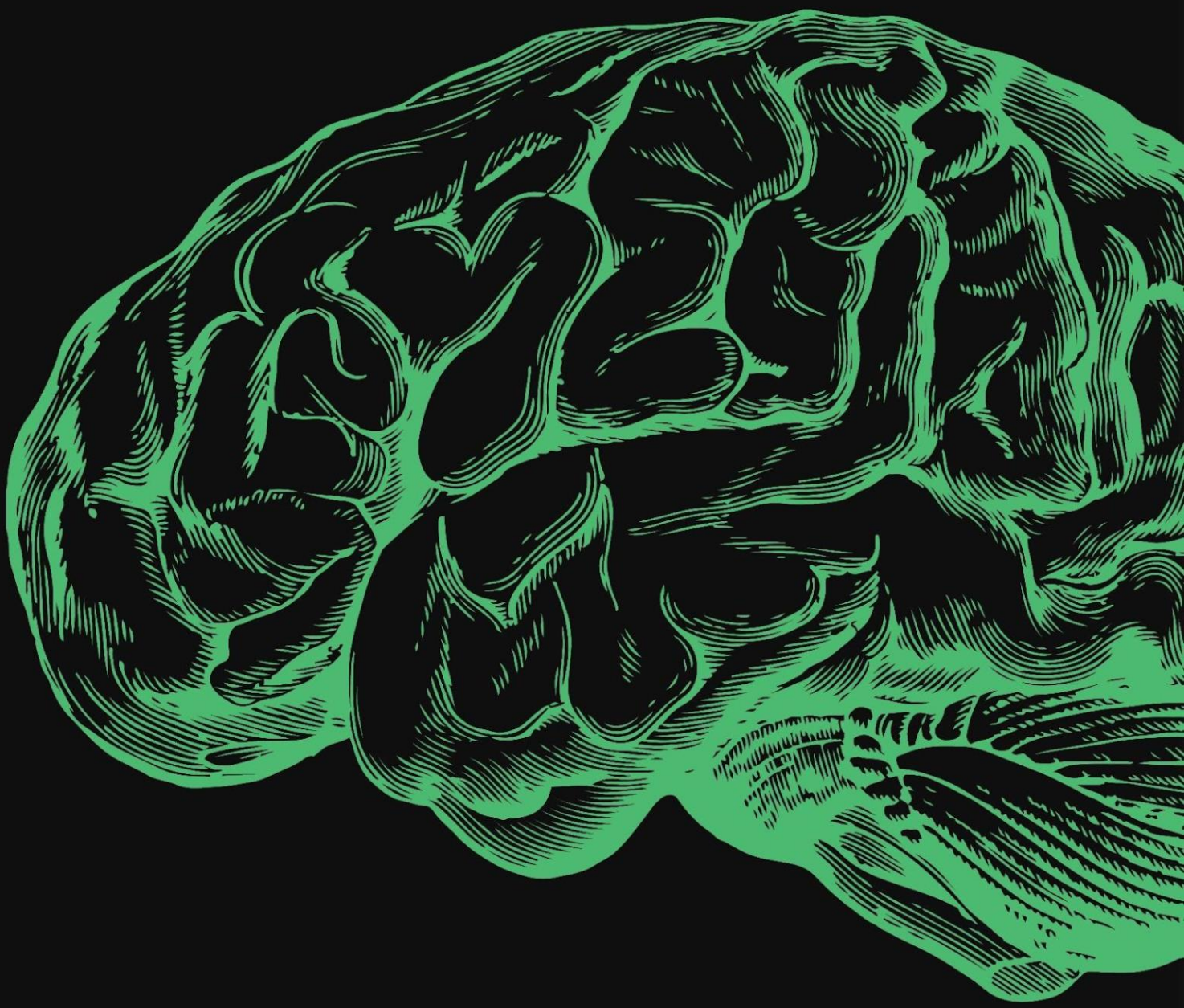

DROGMONITOR

drogkutató intézet

BULIZZ HATÁROKKAL! – ÁRTALOMCSÖKKENTÉS ÉS FELELŐSSÉG AZ ÉJSZAKAI ÉLETBEN

DALLOS LAURA

„Gyerekek, ne vegyetek drogot! Legyetek popsztárok és megkapjátok ingyen!” – hangzik el az Igazából szerelem című karácsonyi filmben Billy Mack énekes tanácsa a fiataloknak. A karácsonyi ünnepeket követően rengeteg fiatal várja az új év beköszöntét különböző szórakozóhelyeken. Sajnos manapság a szórakozás nélkülözhetetlen eleme az alkohol mellett az illegális kábítószer is. Gyakran a zene, az énekesek élete és a kábítószer-használat kéz a kézben járnak egymással. A „rocksztár élet” és a bulizás természetes velejárójaként tekintünk a drogokra. Bár az alkohol túlzott fogyasztása önmagában is veszélyforrást jelent, pláne a fiatalokra, de az illegális pszichoaktív szerekkel való együttes használata kifejezetten nagy fenyegetettséget jelent a bulizókra. Korábban már foglalkoztunk a kábítószerek jelenlétével a zenés-táncos rendezvényeken, most azonban az előadók és a szervezők szemszögéből vizsgáljuk az illegális szerhasználat szórakozásra gyakorolt hatásait, és az említett szereplők felelősségét ebben a témában.

A szórakozás különféle módjai mindig is fontos szerepet töltöttek be az emberek életében, hisz a mindennapi teendőkből való kiszakadás, a felszabadultság érzését, a szocializációt és az ellazulást hivatott szolgálni. A szórakozóhelyek, fesztiválok,

koncertek látogatása nem újkeletű dolog, sok évtizede a kultúránk része. A szórakozáshoz pedig szorosan kapcsolódik az alkohol- és drogfogyasztás, mely a gátlások feloldásában játszik szerepet. Bár az alkohol témakörének tárgyalása nem tartozik az Intézetünk profiljába, de fontos legalább annyit megemlíteni róla, hogy a mértéktelen és rendszeres alkoholfogyasztás nem csak rövidtávon okozhat kellemetlenségeket fogyasztója és környezete számára, de hosszútávon is egészségkárosító hatással bír. Éppen ezért a felelősségteljes alkoholfogyasztásra már egészen fiatal korban fel kell hívni a figyelmet! Az alkoholfogyasztás a betöltött 18. évhez kötött, a szórakozóhelyeken ennek függvényében nem is szolgálhat(ná)nak ki kiskorú személyt. Sok rendezvényen a 18 éven aluliak más színű karszalagot kapnak, mint a felnőttek, vagy egyáltalán be se léphetnek a szórakozóhely területére.

A kábítószer-fogyasztás hasonló kockázattal jár, de veszélyességét fokozza, hogy az illegális kábítószerek esetében sosem lehet teljesen biztos abban az ember, hogy mit szed be, hogy az hogyan fog a szervezetére hatni, fogyasztása milyen következményekkel járhat. Veszélyét tovább árnyalja a szer típusa mellett fogyasztott dózis, illetve a kábítószerek és az alkohol egymásra gyakorolt, sok esetben felerősített hatása. Ahogy Dr. Zacher Gábor szokott fogalmazni, a drogozás orosz rulett, mivel nem tudhatjuk pontosan mit juttatunk be a szervezetünkbe. Minden esetben tartsuk szem előtt: attól, hogy valakinek egyszer nem okozott problémát, az nem jelent garanciát arra, hogy másra is ugyan úgy fog hatni.
A klubokban leggyakrabban használt kábítószerek között van az ecstasy, amfetamin (közismert nevén speed), illetve az LSD (URL1).

A következő néhány pontban az alkohol- és/vagy a kábítószer-fogyasztás veszélyeit összegeztük:

- a folyamatos mozgásból, táncból, ugrálásból túlhevülés fakadhat, ami halálos kimenetelű is lehet;

- fennáll a kiszáradás veszélye a kevés folyadékbevitel miatt, ami szintén halálos kimenetelű lehet;
- a szer összetétele, hatásmechanizmusa bizonytalan;
- többszöri fogyasztás könnyen vezethet függőséghez;
- az alkohol- vagy drog hatása alatt lévő személyek a közlekedésben kifejezetten nagy veszélyt jelentenek önmagukra és a környezetükre egyaránt;
- befolyásuk alatt kockázatot jelent a nem biztonságos szexuális kapcsolat létesítése (URL2).

Azok a fiatalok, akik buliban illegális kábítószereket fogyasztanak, elsősorban a kíváncsiságtól vezéreltek, vagy társadalmi, még inkább kortárs csoportnyomásra teszik. Bár a fiatalok többsége nem válik függővé, viszont az illegális kábítószerek kiszámíthatatlanságából fakadó magas kockázat, és az azokkal összefüggésbe hozható egészségügyi következmények súlyos károsodást jelenthetnek az egyénre, és a környezetére is, ezért ennek megelőzése és visszaszorítása kiemelt fontosságú.

Ártalomcsökkentés

A biztonságos szórakozás egyik kulcsfontosságú eleme az ártalomcsökkentés, amely definíció szerint azoknak a beavatkozásoknak az összefoglaló neve, amelyek célja, hogy a szerfogyasztás okozta egyéni és makroszintű egészségügyi-, szociális- és gazdasági kockázatokat mérsékelje (URL3). A történelem során már korábban is láthattunk példát erre a kezdeményezésre, hiszen már Woodstockban is voltak olyanok, akik vizet osztottak társaiknak és a biztonságos szórakozást felügyelték, természetesen mindenféle legális vagy illegális kábítószer fogyasztás nélkül (Pharo, 2020). A partyszervíz szolgálat tagjai hasonlóan a szórakozni vágyókat felügyelik, hogy azonnal segítséget tudjanak nyújtani az alkohol vagy drog hatásától rosszul lévőknek. A szakképzett önkéntes segítők víz, ropi, szőlőcukor, óvszer és vitamin osztása mellett beszélgetnek is a fiatalokkal a droghasználatról, továbbá kisebb vészhelyzetek

esetén is egészségügyi ellátást tudnak biztosítani (URL4). Az ártalomcsökkentő programok alacsony küszöbű szolgáltatások, vagyis mindenki számára elérhetőek.

A legális és illegális szerek ártalmának minimalizálása mindenkinek közös érdeke. A fogyasztókat egészségügyi szempontból, míg a szervezőket, szórakozóhely tulajdonosokat elsősorban gazdasági szempontból teszi érdekelté az ártalomcsökkentés. A szórakozás helyszínén néhány változtatást eszközölve máris egy biztonságosabb környezetet hozhatunk létre.

Ezek a tényezők a következők (URL2):

- egy, a tánctértől elkülönített pihenőhely kialakítása, mely jól szellőzik és pihenésre alkalmas ülőhelyekkel ellátott;
- az egész helyszín szellőztetésének megoldása;
- a nyitvatartási idő alatt elsősegély-nyújtásban képzett személy jelenléte;
- fokozott tájékoztatás mind a drog- és alkoholhasználatról, mind a biztonságos szexről;
- a szórakozóhelyen dolgozó személyzet továbbképzése.

Emellett az elsődleges segítség a túlhevülés és a kiszáradás problémák elkerülése végett az ingyenes és korlátlan mennyiségű ivóvíz elérhetősége, illetve az alkoholmentes italok árazásának csökkentése az alkoholos italokhoz mérten. A szórakozóhelyeken ugyanis gyakran tapasztalható, hogy egy pohár gyümölcsléért, vagy akár egy üveg vízért többet kérnek el, mint egyes alkoholokért. Ez arra vezet, hogy a fiatalok szomjoltásra is alkoholt fognak választani, hiszen ebből tudnak olcsón többet megvenni, ami mondani se kell, hogy egészségügyi kockázatot jelent és növeli a rosszullétek számát. Mivel a szórakozóhely tulajdonosainak az ingyenes víz vagy az üdítők árának csökkentése bevételkiesést jelent, ami szembe megy a profitmaximalizációs céljukkal, olyan kompromisszumos megoldást kell kötni, mely a szórakozók biztonságát szolgálja, de emellett nem jelent bevételkiesést a szervezőknek sem.

Gazdasági szempontból biztosan lehet a kimaradó bevételeket más forrásból pótolni, például, ha a belépőjegyek árába belekalkuláljuk az ingyenes vízfogyasztás egy főre vetített plusz költségét, vagy a pultban árusított termékek árát átlagosan úgy emeljük, hogy az továbbra is hozza az elvárt profitot. Amennyiben az alkohol árát megemeljük a szórakozóhelyeken, logikusan következik, hogy kevesebb ember számára lesz elérhető ugyanaz a mennyiség, mint korábban, hisz a fogyasztás pénzügyi korlátokba ütközhet.

Azonban legtöbbször ezek a kezdeményezések – mint az ártalomcsökkentés – a szórakozóhelyek/ fesztiválok/ buliszervezők részéről sokszor csak válaszreakciók valamilyen tragédia bekövetkezése után. Például 2011-ben, a West Balkán szórakozóhelyen történt tragédiát követően felerősödött a biztonságos szórakozóhelyek megteremtésének kérdése, de rövid idő elteltével a kezdeményezések többsége sajnos hamvába holt. A történelem pedig azóta sajnos többször is ismételte önmagát, és a média egyre többször számol be világszerte tragédiába fulladó eseményekről fesztiválokon vagy szórakozóhelyeken, legyen szó túladagolásokról vagy hatalmas tömegről.

Legutóbb 2021-ben, szintén halálos kimenetelű koncerttől volt hangos a világsajtó, ugyanis az amerikai Astroworld fesztiválon, a világhírű rapper, Travis Scott koncertjén 10 ember vesztette életét és több százan megsérültek. A kezelhetetlen nagyságú tömeg összenyomta egymást. Több résztvevő beszámolója szerint az emberek szó szerint egymáson gázoltak át azért, hogy közelebb kerülhessenek a rapperhez, ez a tömeges megmozdulás pedig pánikhoz vezetett, a levegőtlen térből pedig semerre sem tudtak mozdulni. Az agresszív viselkedés, a dehidratáltság és a rosszullét bekövetkezésének valószínűségét pedig tovább növelte az alkohol- és a drogfogyasztás. A közösségi média különböző platformjain a túlélők megrázó videófelvételeket osztottak meg a kialakult helyzetről, az elájult emberekről és a folyamatos segélykiáltásokról. Sok támadás érte a biztonsági személyzetet és magát a rappert is, hogy nem

léptek közbe, és állították le időben a műsort. A tragédia után több ismert énekes, köztük Harry Styles, Billie Eilish vagy Adele is kifejezetten nagy figyelmet fordított közönsége biztonságára. Több koncertjüket ugyanis maguk a fellépők szakították félbe, mert észlelték, hogy a tömegben valaki nincs jól, és számtalan esetben fokozott óvatosságra és figyelemre intették mind a rajongókat, mind az őket felügyelő biztonságiakat (URL5).

Azóta szerencsére nem csak a külföldi, hanem a magyar sztárok is feltűnően nagyobb figyelmet szentelnek a biztonságos szórakozásnak, a tömeg kontroll alatt tartására, vagy épp a vízosztásra.

Felelősségvállalás a fogyasztó, a zenész és a szervező cégek szemszögéből

A hazai zenei élet egyik jelentős női alakja, Dj Yamina – többek között a Rádió 1 lemezlovasa – mostanában a TikTok platformján keresztül fogalmazza meg tapasztalatait, melyeket fellépései során élt meg. Elmondása szerint félelmetes látni azt, hogy sokan – ahogy ő fogalmaz – túltolják a határokat, és felmerül benne a kérdés, hogy ezt az állapotot a zene vagy valamilyen tudatmódosító váltja-e ki (URL6).

Ahogy azt a korábbiakban már összefoglaltuk, a szerhasználat megakadályozásában, illetve az ártalomcsökkentésben is fontos szerepet játszanak a helyszínt biztosító cégek, a tulajdonosok és a szervezők. Naiv kijelentés lenne azt mondani, hogy meg lehet akadályozni azt, hogy egy kábítószer bejusson egy szórakozóhelyre, eljusson a fogyasztókhoz. Ugyanis ahogy a rendőrség is csak válaszreakciót tud adni a bűnözés visszaszorítására, nem tudja 100%-ban megelőzni azt, ugyan így a drogfogyasztást sem lehet 100%-ban megelőzni, visszaszorítani, persze törekedni kell rá. Gondoljunk csak bele abba, hogy egy koncert előtti átvizsgáláson, ha minden zsebet, minden táskát tüzetesen és aprólékosan megvizsgálnak a biztonságiak, hányszorosára nőne a bejutási idő és ezzel együtt az elégedetlenség. Arról nem is beszélve, hogy az alapos

átvilágítás sem jelent garanciát arra, hogy nem fog kábítószer bekerülni a koncert/ a fesztivál/ a klub területére, vagy nem jutnak be olyan személyek, akik már a belépés előtt azok hatása alatt álltak. Ez azonban nem menti fel a tulajdonosokat a felelősség alól. Mindenki számára a közös cél a biztonságos és balesetmentes szórakozás megteremtése kell, hogy legyen. Ennek egyik kiváló eszköze az ártalomcsökkentő módszerek népszerűsítése, és a partyszervíz szolgáltatás elérhetőségének növelése.

A felelősséget ugyanakkor nem szabad áthárítani magáról a fogyasztóról a környezetére. Többek között ezért is tartjuk fontosnak a prevenciót. A prevenciós foglalkozások egészen kisgyerek kortól ajánlottak, és azért jelentősek, hogy a fiatalok átfogó és hiteles képet kapjanak a szerhasználatról, annak jogi, társadalmi és egészségügyi következményeiről. A tapasztalatok azt mutatják, hogy bár a gyerekeknek különböző forrásból vannak szórványinformációik, de ez nem formálódik bennük egységes képpé, illetve a média torzító hatása jelentősen deformálni tudja a valóságot. A cél tehát minden esetben a tájékoztatás. Miért van erre szükség? Azért, mert bár az egyén saját magáért felelős, saját döntése, hogy illegális kábítószert használ vagy sem, felelősséggel tartozik tetteiért, azokért is, amit a szer hatása alatt követ el, amik a környezetére akár súlyos hatással lehetnek. Azonban a törvények nem ismerete, a szerekkel kapcsolatos tudatlanság nem ment fel senkit a felelősség alól. Nem beszélve arról, hogy az egyén rossz döntése milyen többletköltséget és többletmunkát jelent például az amúgy is leterhelt egészségügynek vagy igazságszolgáltatásnak.

Az egyén felelősségén túl ott van az éjszakai élet kiemelkedő szereplője, középpontja, maga az előadó.
A bevezetőben említett „rocksztár élet” társadalmilag elfogadott része lett az alkohol- és drogfogyasztás. Ezt általában a fokozott stressz és állandó nyomás, a teljesítménykényszer, vagy éppen a hirtelen jött siker számlájára írva „normális” stressz- és érzelemkezelésnek tekintjük. Nem véletlen ugyanakkor, hogy ez

a semmi esetre sem hétköznapi életmód az alkohollal, kábítószerrel és gyógyszerekkel kombinálva halálos kimenetelű is lehet, gondoljunk csak Jimi Hendrixre vagy Amy Winehousera (URL7). Az sem szokatlan sajnos, hogy híres rapperek nem feltétlen a fogyasztás, hanem egyéb illegális drogügyletek miatt vesztik életüket, mint a 2019-ben elhunyt Juice Wrld, híres amerikai előadó. Akad több olyan hazai és külföldi zenész, aki nyíltan vállalja drogfüggőségét, vagy épp sikeres leszokását. Mivel a szerhasználat az alkotás vagy a mindennapok részévé válik, a legtöbb zeneszámban is hallhatunk direkt vagy indirekt utalásokat rá. Nagy általánosságban elmondható, hogy a pénz, a szerelem, a siker és az értéktárgyak mellett megjelenik az alkohol vagy a kábítószer, legalábbis a ma populárisnak mondható zenék körében egészen biztosan.

Egy felmérés során több mint 1 millió dalt vizsgáltak meg, ahol droggal kapcsolatos szavakat kerestek a szövegekben. A direkt kifejezések mellett indirekt utalásokat, becézett szavakat is kerestek, ez alapján hét csoportot különítettek el: a gyógyszerek, heroin, marihuána, LSD, kokain, ecstasy és meth csoportjába tartozó kábítószereket és becenevüket. A vizsgált periódusban – vagyis az 1930-as évektől a 2010-es évek végéig – megállapították, hogy a zenei műfajok tekintetében a country-ban volt a legtöbb utalás, ezt követi a jazz, a pop, az elektronikus zene, majd a rock. A fű/marihuána után leggyakrabban pedig a kokain és az ectasy szavakat használták. A kutatás azt is kimutatta, hogy 2002 és 2013 között csak az Egyesült Államokban 8,2%-kal növekedett a dalszövegekben a kábítószerre utaló szavak száma, ami a zenészek közvetlenségével magyarázható. Valószínűsíthetően ez a szám mára még drasztikusabb növekedést mutatna. (URL8) Sajnos az említett felmérés nem tér ki arra, hogy ezek a zeneszámok milyen hatással bírnak a hallgatókra.

A zene, a többi művészeti ághoz hasonlóan, önkifejezésről és ezáltal valamiféle értékteremtésről szól. A zenész a dalokon keresztül, az érzelmek széles skáláján át tudja kalauzolni a hallgatókat, a szöveget hallgatva pedig azonosulhatunk,

átérezhetjük ezeket. Természetesen nem minden dalnak kell mögöttes tartalommal bírnia. De mégis mivel az előadó legtöbbször saját életéből merít inspirációt a zenéihez, így főként az útjukat kereső fiatalok példaként tekinthetnek ezekre az ismert emberekre, és a zenéjükben hallott, a videoklipben látott tartalmakat természetesnek és követendőnek tekinthetik. Röviden tehát az előadó követőtáborának a saját értékrendszerét közvetíti, ami sokakat megtéveszthet.

Hazai viszonylatban a Spotify zenestreaming felületen megtalálható decemberi aktuális Hot Hits Magyarország névre hallgató lejátszási listában felsorolt magyar számok körülbelül 40%-ban hallható legalább 1 kábítószerre utaló kifejezés. A TikTok alkalmazáson keresztül pedig ezek a zenék még több emberhez eljuthatnak különböző trendek formájában, ahol pénzről, prostitúcióról, alkoholról vagy kábítószerről szóló pár másodperces dalrészletekre tátognak és táncolnak a felhasználók, ezzel is népszerűsítve a dalszövegben hordozott, sokszor veszélyes életmódot bemutató üzeneteket vagy lealacsonyító, megalázó viselkedést.

Az előadók viselkedésükkel akarva-akaratlanul hatással lesznek követőikre, nem csak a zenéjükkel, hanem akár a stílusukkal vagy a színpadi viselkedésükkel, így válva a kulturális élet meghatározó alakjaivá és társadalomformáló erőkké akár pozitív, akár negatív értelemben.

Összegzés

Összességében tehát az éjszakai élet és a szórakozás kapcsán megfelelő tájékoztatást kell nyújtani a fiataloknak az alkohol és a drog jelenlétéről, azok mértéktelen és meggondolatlan fogyasztásának következményéről. Mivel a kábítószerek bulikban való megjelenése elkerülhetetlen, a szórakozás ezen formáinál gondolni kell az ártalomcsökkentésre, vagyis a szerfogyasztásból adódó rosszullétek kezelésére, hogy elkerülhető legyen a nagyobb egészségügyi-, szociális- és gazdasági vészhelyzet. Az ártalomcsökkentés azonban nem azt jelenti, hogy el kell fogadni, és normalizálni kell a kábítószer-

jelenlétet a szórakozóhelyeken. Az ártalomcsökkentő szervezetek segítsége mellett beszélni kell a szervező cégek és az előadók felelősségéről is, akiket a biztonságos szórakozásban kell érdekelté tenni. A zenészeknek kiemelt szerepük van példamutatás terén, amibe a színpadi jelenlét mellett az általuk közvetített életvitelt is beletartozik. A drogozás manapság egyre szabadabban és közvetlenebb módon jelenik meg a zeneszámokban, főként a country, jazz, pop, elektronikus zene és rock műfajokban. Fel kell hívni a figyelmet és erősíteni kell a szórakozni vágyókban, hogy a zene élvezetét nem csak az alkohol vagy a kábítószer adhatja meg.

2023. január 9-én Intézetünk eseményt szervez, melynek vendégei DJ Yamina és Péterfalvi Norbert r. főhadnagy lesz, a központi téma pedig a biztonságos szórakozás lesz. Várjuk szeretettel az érdeklődőket! Az esemény részleteit ITT találjátok.

Források

Pharo, P., Drugs, Pleasure and Collective Addictions. Living with Drugs, 305-313., 2020

URL1: https://medlineplus.gov/clubdrugs.html

URL2: https://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/biztonsagos_szorakozohely_dzs.pdf

URL3: https://drogkutato.hu/wp-content/uploads/2021/04/Magyar-Drogfigyelő_április-1-40-49.pdf

URL4: https://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA-_jelentes_2020_HU.pdf

URL5: https://www.theguardian.com/music/2022/aug/04/do-not-in-any-circumstances-incite-the-crowd-how-the-astroworld-tragedy-changed-gigs-for-ever

URL6: https://www.tiktok.com/@djyamina/video/7178930913932315910?is_copy_url=1&is_from_webapp=v1

URL7: https://drogkutato.hu/wp-content/uploads/2022/05/elj_gyorsan_halj_meg_fiatalon1.pdf

URL8: https://www.addictions.com/explore/drugs-in-music-analyzing-drug-references-in-musical-genres/

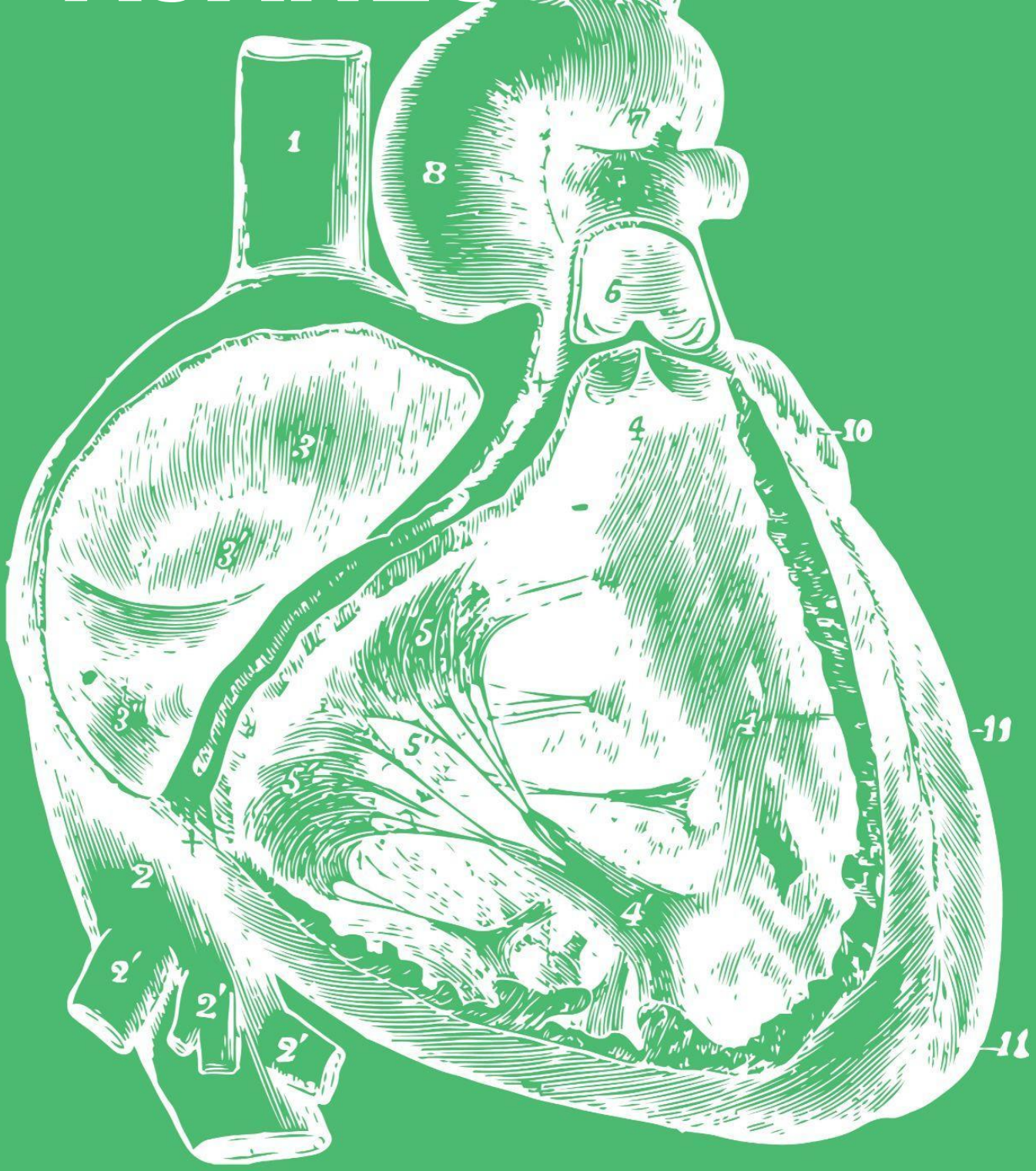

AJÁNLÓ

drogkutató intézet

FÓKUSZBAN A KÖRNYEZET: A MEGELŐZÉS ÉS ÁRTALOMCSÖKKENTÉS JÓ GYAKORLATAI A NAGYVÁROSOKBAN

DR. MOLNÁR ISTVÁN JENŐ

A Budapesti Kábítószerügyi Egyeztető Fórum (BKEF) a Fővárosi Önkormányzattal együttműködésben konferenciát szervezett 2022. december 1-jén az Országos Rendőr-főkapitányság Teve utcai székházának auditóriumában. Mindig örömteli a jelenléten alapuló, személyes találkozásokat és tapasztalatcserét biztosító szakmai rendezvényeken való részvétel, így Intézetünk több munkatársa is hallgatója volt az előadásoknak és aktív szereplője az interaktív csoportfoglalkozásoknak. A kábítószer-fogyasztás megelőzésének kapcsán többnyire az egyén és annak magatartása kerül a középpontba, ezúttal azonban más volt a fókuszban: a környezet, amelynek különböző módokon történő megváltoztatása, átalakítása indirekt módon gyakorol hatást az egyén és a közösség viselkedésére.

A konferencia címének vonatkozásában a leginkább tisztázandó fogalom a környezet, ugyanis korántsem egyértelmű, hogy mit értünk alatta. A magyar nyelv sokszínűségéből fakadóan a környezet jelentheti a pusztán fizikai életteret, azon belül pedig dolgok összességét, amelyek az adott egyént körülveszik, de magába foglalhatja a személyek sokaságát is, akik az érintett közelében vannak. Környezet alatt a kábítószerfogyasztás kapcsán mindkettőt ért(het)jük, hiszen a fogyasztásra mindig valamilyen materiális élettérben kerül sor, ahol emberek és

tárgyak egyaránt lehetnek. Talán még nagyobb kérdés az, hogy ez az élettér maga is befolyásolta-e a szerhasználat kialakulását (pl. szegregátum –> depriváció –> trauma), vagy csak helyszínéül szolgált a szerbevitelnek (pl. szórakozóhely –> elektronikus zene –> mosdó). Utóbbi, talán pont a többes értelmezhetőségből fakadóan kizárt, márcsak azért is, mert Tim Rhodes szerint a valódi kockázati környezet (risk environment) négydimenziós, azaz beszélhetünk fizikai, társadalmi, gazdasági és politikai környezetről, melyek különböző interakciókban vannak a mikro- és makroszintű környezeti hatásokkal (Rhodes, 2009). Ha pedig így tekintünk a környezetre, akkor annak mindenképpen szerepet kellett játszania a szerfogyasztásra irányuló szándék kialakulásában. Nem mellesleg, a szociális ökológia képviselői úgy tartják, hogy minden fizikai környezet egyben szociális is, és fordítva (Dúll, 2010:6). Bármelyik környezetértelmezést is vegyük evidenciának, a környezet magától értetődően oksági fundamentuma a fogyasztásnak.

A környezet kiemelése – bármelyik megközelítésről is legyen tehát szó – azért fontos, mert a megelőzésben az esetek túlnyomó többségében a fogyasztóra fókuszálunk, az ő viselkedését akarjuk megváltoztatni. Ritkábban jutunk arra a következtetésre, hogy könnyebb és olykor hatásosabb lehet a külső komponensek megváltoztatása. Erre érdekes, de jól tetten érhető példa Nánay Bence, magyar elmekutató, filozófus tanácsa, aki azt mondja az önkép és az individuum változásával kapcsolatosan, hogy amennyiben úgy érezzük, hogy túl sok tv-t nézünk, akkor nem a kevesebb használatra irányuló elhatározás a jó megoldás, sokkal könnyebb és hatékonyabb, ha kidobjuk a készüléket (URL1), tehát megváltoztatjuk a környezetet. A konferencia célja az volt, hogy olyan gyakorlatok kerüljenek bemutatásra, ismertetésre, amelyek a környezetre irányítják a prevenciós figyelmet, s maguk is valamiféle változást eredményeznek a fizikai térben.
Az érintett egyénre irányuló hangsúlyeltolódás megfigyelhető az általános bűnmegelőzésben is. A kriminológia tárgykörébe tartozó profilaxis régóta ismert felosztás mentén veszi górcső alá a megelőzni kívánt eseményeket. Egyrészről beszélni szokás az

ún. bűncselekményi triászról (három pillér elve), amely szerint egy deliktum elkövetése – az esetek túlnyomó többségében – három feltételhez kötött: szükségszerűen kell lennie (1) elkövetőnek, (2) áldozatnak, illetve (3) fizikai térnek, másképpen alkalomnak vagy helyszínnek, tulajdonképpen környezetnek, ahol maga az elkövetés végbe mehet (Borbíró, 2016:819). Értelemszerűen kábítószerfogyasztás kapcsán ez a felosztás önmagában nem értelmezhető, a fogyasztó ugyanis egyszerre minősül büntetőjogi értelemben elkövetőnek, egyéb megközelítésekben pedig áldozatnak. A párhuzam ugyanakkor mégis értelmezhető válik, ha tovább vizsgáljuk a bűnmegelőzési tipológiákat.

Másrészről ugyanis létezik egyfajta dichotómia a bűnmegelőzésben is, mely szerint az lehet szociális vagy szituációs. A szociális vagy sokszor szociatívnak nevezett prevenciós intervenciók elsődleges célja az elkövető és az áldozat viselkedésének a direkt, közvetlen módon történő befolyásolása. A megközelítésnek „edukációs szentenciák képezik lényegét, amelyek a „tedd” és a „ne tedd” relációban, egy képzeletbeli tengely végpontjain helyezik el a lehetséges áldozatot és a potenciális elkövetőt” (Molnár, 2020:9). Ilyenként értékelhetjük az áldozatok kontextusában a ma már elavultnak számító elrettentés eszközét, de szociatívnak minősül a felvilágosítás, a tájékoztatás, vagy éppen a figyelemfelhívó kampány is. /Megjegyzendő, hogy a tömegkommunikációs kampányok kapcsán kevés empirikus bizonyíték áll rendelkezésre azok hatékonyságával kapcsolatosan (URL2)./ Az elkövetők esetében kissé nehezebb a helyzet, ugyanis amíg az áldozattal csak intelmeket, tanácsokat osztunk meg azok betartásának reményében (pl. Ne posztold a kéthetes nyaralásod és otthonod felügyelet nélkül maradásának tényét a közösségi médiában!), úgy a tettes vonatkozásában általában az attitűdöt is szeretnénk megváltoztatni. Nem véletlen, hogy utóbbi nem egyszeri beavatkozást, hanem hosszabb ideig tartó képzést, fejlesztést foglal magába, melynek végső célja az egyén személyes és társas kompetenciáinak fejlesztése, ahogy egy függővé váló személynél is.

Az elmúlt 20-30 évben a fő hangsúly előbbi törekvésekre irányult, a szituációs vagy szituatív prevenció a háttérbe szorult, vagy kimerült a térfigyelő kamerák, riasztók és rácsok telepítésében. Kevés figyelem jutott a bennünket körülölelő fizikai tér, környezet, mint kontextus és az egyének kölcsönhatásainak prevencióspecifikus vizsgálatára, pedig ma már a környezetpszichológia tanaiból tudjuk, hogy ember és környezet között az interakció tudatos és tudattalan percepciókon keresztül állandó és folyamatos. Vagyis „a környezet hat az emberre, ugyanakkor ezzel egyidőben az ember is hat a környezetére. A számunkra megfelelő környezeteket az emberek jobban ismerik, szeretik és védik, míg a nem megfelelőket rombolják. Az így kialakult minőségű környezet pedig visszahat a használó viselkedésére, érzelmeire…" (Dúll, 2010:23). Bronfenbrenner ökológiai modellje szerint az épített környezet szocializációnk és fejlődésünk fundamentumaként értékelhető (Bonfenbrenner, 1994), itt pedig meg is érkezünk újfent a környezet és a kábítószer-fogyasztás kapcsolatához. A prevenciós alapvetések és kiindulási pontok tehát azonosak, mi több a dilemmák, kételyek és nehézségek is. A konferencián elhangzottak alapján pedig megerősítést nyert az is, hogy prevenció nem létezhet a környezet csupán fizikai jellegű értelmezése mentén, annak mindig részét kell képezze az egyén és a közösség. Utóbbiak nélkül hatékony prevenció, működő ártalomcsökkentés nincs!

De mit is jelent az ártalomcsökkentés? A Nemzeti Drogfókuszpont honlapján elérhető definíció szerint az ártalomcsökkentés gyakorlati beavatkozások összefoglaló neve, amelynek célja a kábítószer-fogyasztás okozta egyéni, és makroszintű egészségügyi, szociális és gazdasági károk mérséklése. Az ártalomcsökkentő programok hozzájárulnak a fertőző betegségek terjedésének, illetve a bűnözés vagy a halálozás emelkedésének megakadályozásához. Ártalomcsökkentő programok közé soroljuk a tűcsere programokat, a helyettesítő kezelést, az ellenőrzött fogyasztói szobákat, és a bulisegély szolgáltatásokat (URL3). Itt fontos megjegyezni, hogy ezek egyike sem vezet hosszútávú preventív

eredményre, ha mellettük a környezetnek nem képezi részét az ember és a közösség, illetve a közösség nyújtotta szolgáltatás. Másképpen: tehetünk ki vizet fogyasztás céljából a szórakozni vágyók részére, mellyel bizonyos szerfogyasztási tüneteket kezelhetnek, de ha pult mögött nem állnak ott a segíteni szándékozó közösség tagjai, akkor lehet fogyasztásra sem kerül sor, de a vízfogyasztással együttjáró beszélgetés, felvilágosítás jelentette lehetséges hosszabb távú hatás biztosan elmarad.

Az előadók túlnyomó része a fentiek tükrében arról értekezett előadásában, hogy a kereslet-, kínálat- és ártalomcsökkentésben tetten érhető prevenciós törekvések érvényesítése milyen módokon valósulhat meg a fizikai térre történő koncentráció révén.

Az AIDS világnapja alkalmából tett rövid kitekintést követő első szakmai előadást **dr. Felvinczi Katalin**, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karának egyetemi tanára tartotta, aki kifejtette, hogy „ennek a szemléletnek az egyik alapfeltevése az, hogy az emberek a legtöbbször nem tisztán racionális döntéseket hoznak: hanem befolyásolják a döntéseiket a közösségi elvárások, normák, és az, hogy van berendezve a környezet körülöttük” (URL4). Ez fontos megállapítás, ugyanis újfent azt mondja ki, hogy a környezet észlelése hatást gyakorol a viselkedésre. Ismételt bűnmegelőzési párhuzamként emelendő ki, hogy hazánkban egy viszonylag új prevenciós szemlélet, az ún. építészeti bűnmegelőzés (CPTED – crime prevention through environmental design) alaptétele is ez. Legnagyobb alakja, Ray C. Jeffery híres tételmondata is ekképp szól: A környezetet változtasd meg, ne az embert! (Molnár, 2020:9).

Az előadást workshop követte, melynek keretében kiscsoportos foglalkozásokon nyílt arra lehetőség, hogy a konferencia résztvevői gondolatokat és tapasztalatokat cserélhessenek. A három csoportba tömörülő „asztaltársaságok” tovább elemezhették az urbánus környezetre jellemző szórakozóhelyek problémáit, s az azokra adható válaszlehetőségeket.

A konferencia második felében szűkült a környezeti fókusz, áthelyeződött a hangsúly a szórakozóhelyekre, ezzel párhuzamosan a biztonságos éjszakai életre. A szervezők révén külföldi jógyakorlatokra vethettünk pillantást, elsőként a Bécsben dolgozó **Fehér Orsolya**, a PsyCare Austria munkatársa mutatta be az Ausztriában működő modellt. A **Vienna Club Comission (VCC)** elnevezésű kezdeményezés lényege, hogy szereplők sokaságát megszólítva és bevonva nyújtanak rendhagyó szolgáltatást a társadalom széles körének (pl. szórakozni vágyók, lakók és bérbeadók, turisták, önkormányzat és klubtulajdonosok). A szolgáltatásaik között találhatunk tanácsadást, hálózatépítést, közösségi-nyilvános kapcsolatok kialakítását. A szervezet honlapján elérhető egy VCC Radar funkció is, amelyen keresztül Bécs valamennyi szórakozóhelye ellenőrizhető, megannyi szempont mentén. Ilyen szempont többek között a nyitvatartási idő; befogadóképesség; emeletek száma; események, rendezvények gyakorisága; elhelyezkedés; felszereltség; műsortípusok stb.

A rendezvény színvonalát növelte, hogy külföldi előadóként **Rajmund Reintjes** egy berlini projektet is bemutatott, mely a **SONAR** nevet viseli. Honlapjuk elérési címe, azaz a „biztonságosabb éjszakai élet Berlinben” (safer-nightlife.berlin) jobban lefedi a küldetésüket, a honlap maga pedig egyértelművé teszi, hogy a cél a szórakozóhelyeken történő tájékoztatás, tanácsadás, illetve képzések tartása biztonsági őrök, pultosok számára. Bár az előadásból ez kevésbé derült ki, de a honlapjuk szerint személyes tanácsadással is foglalkoznak, amely utóbbi kapcsán aggályok is felmerülhetnek az oldalra látógatóban. A tanácsadás promóciójának szövege ugyanis így hangzik: *Ha úgy dönt, hogy anyagokat használ: fejlesztjük (support) a személyes fogyasztási készségeit, és tanácsot adunk, hogyan lehet minimalizálni az egészségügyi kockázatokat és a fogyasztás negatív következményeit.* Az ártalomcsökkentésnek ez már azon szintje, amely kérdéseket vethet fel szakemberben és gyermekét féltő szülőben egyaránt, hogy hol húzódik meg a határ az észszerű figyelemfelhívás, illetve a felelőtlen, szinte már-már bátorító tanácsadás között.

A konferencia következő előadója, **Gabriel Borkowksi** egy magyar kezdeményezést, az ún. **DÁT2 Psy Help** partiszervíz szolgáltatást nyújtó szervezetet mutatta be. Klasszikus értelemben vett ártalomcsökkentő tevékenységet végeznek elsősorban goa és trance rendezvényeken, standjaikban önkéntesek osztanak a fiatal bulizóknak magnéziumos vizet, sós ropit és hasonlókat. A szervezet honlapja egyfajta elakadást mutat a működésben 2018 tájékán, de a facebook oldaluk posztjai arról árulkodnak, hogy ma is számíthatnak rájuk a bulizni vágyók.

Utolsó előadóként **Nyíri Noémi** adott elő, aki a BKEF képviseletében az elmúlt 20 év ártalomcsökkentésben szerzett tapaszlatairól beszélt, valamint lehetséges standardokról, amelyeket a szórakozóhelyeken célszerű lenne bevezetni, betartani. Ezzel kapcsolatosan a Nemzeti Drogfókuszpont munkatársai még 2012-ben készítettek egy anyagot, amely európai kitekintésben mutat be számtalan drogprevenciós minőségi standardot. Összefoglalóan kijelenthető, hogy a környezet változtatható lenne normatív szabályozással, önkormányzati beavatkozásokkal, szórakozási szokásokkal kapcsolatos szemléletformálással, az éjszakai élet szereplőinek (pl. pultosok, biztonsági személyzet) képzésével.

A napot a kérdések/ válaszok szekciója zárta, amely rávilágított arra, hogy a „party service” szolgáltatásokban értelmezett ártalomcsökkentés céljai nem teljesen egyértelműek mindenki számára, s azokkal nem is mindenki tud feltétlenül azonosulni. Kérdésként merült fel ugyanis, hogy ezekkel a képzésekkel, vagy csak a szolgáltatások nyújtása révén nem arra neveljük-e a fiatalokat, hogy bizonyos módszerek alkalmazása és szabályok betartása mellett fogyasszanak bátran drogokat? Végső soron nem túl veszélyes-e az ilyes jellegű ártalomcsökkentés fő üzenete? Miért nem az az elsődleges cél, hogy ne is drogozzanak a fiatalok, vagy hogy egyáltalán ne jusson be kábítószer az adott vendéglátóipari egységbe?

Az erre adott válasz ismét egy bűnmegelőzési párhuzammal magyarázható. A gyakran használt egészségügyi analógia alapján beszélhetünk primer, szekunder és tercier prevencióról. A megelőzés első szintje szól mindenkinek, kiterjed a társadalom egészére, s általánosságban a bűnözés mindenfajta elmaradását célozza. A második szinten szűkül a megszólítandók köre, itt már azok kerülnek bevonásra, akik még nem kriminalizálódtak, de veszélyeztetett csoportok tagjai. A harmadlagos szinten pedig azokhoz szólunk, akik követtek már el valamit, de szeretnénk a bűnismétlést elkerülni.

A drogprevencióban az iménti felosztáshoz nagyon hasonló módon beszélhetünk **univerzális, célzott és javallott beavatkozásokról**. Az általános (univerzális) prevenció célja, hogy egy adott populáció esetében a fogyasztás kialakulását megakadályozza, e projektek szervezői „nagy csoportokat szólítanak meg, minden előzetes, a szerhasználatnak való kitettségre vonatkozó szűrés nélkül. Abból a feltételezésből indulnak ki, hogy a célpopuláció valamennyi tagja azonos mértékű kockázatnak van kitéve a droghasználat szempontjából" (URL2:13). A célzott prevenció azokat szólítja meg, akik szocio-demográfiai indikátoruk alapján veszélyeztettek, nagyobb valószínűséggel válhatnak nemcsak kipróbáló, de adott esetben függő fogyasztóvá is. A javallott prevenciós intézkedések pedig kifejezetten azokra irányulnak, akik a problémás droghasználat korai jeleit mutatják.

Az ártalomcsökkentés módszerei leginkább a célzott prevenció eszközei közé sorolhatóak, azoknak szólnak, akiknél az univerzális beavatkozás nem járt sikerrel, s minden tiltás, illetve szándék ellenére kapcsolatba kerültek a kábítószerekkel. Ilyennek minősülnek azok, akik szórakozóhelyen tiltott szereket fogyasztanak. A bulikban segítséget kapó személyek tulajdonképpen akut beavatkozáson esnek át, amely adott esetben életmentő lehet.

Fontos azonban megjegyezni, figyelmünket kissé az ártalomcsökkentéssel kapcsolatban aggodalmukat kifejezőkre

irányítani, hogy a módszer valóban nem kívánt hatásokat érhet el, ha azokra nem megfelelő helyen és módon kerül sor. Az ártalomcsökkentés vonatkozásában épp ezért célszerű, ha az a bulik és a szórakozóhelyek, azaz a célzott prevenció szintjén marad, s nem válik általános prevenciós eszközzé, mert akkor valóban magában hordozza azt a kontraproduktív veszélyt, hogy aki egyébként eddig ilyen-olyan aggályok, félelmek okán tartózkodott a szerhasználattól, az egy „túl jól sikerült” ártalomcsökkentő előadás hallatán felbátorodik és szerfogyasztóvá válik.

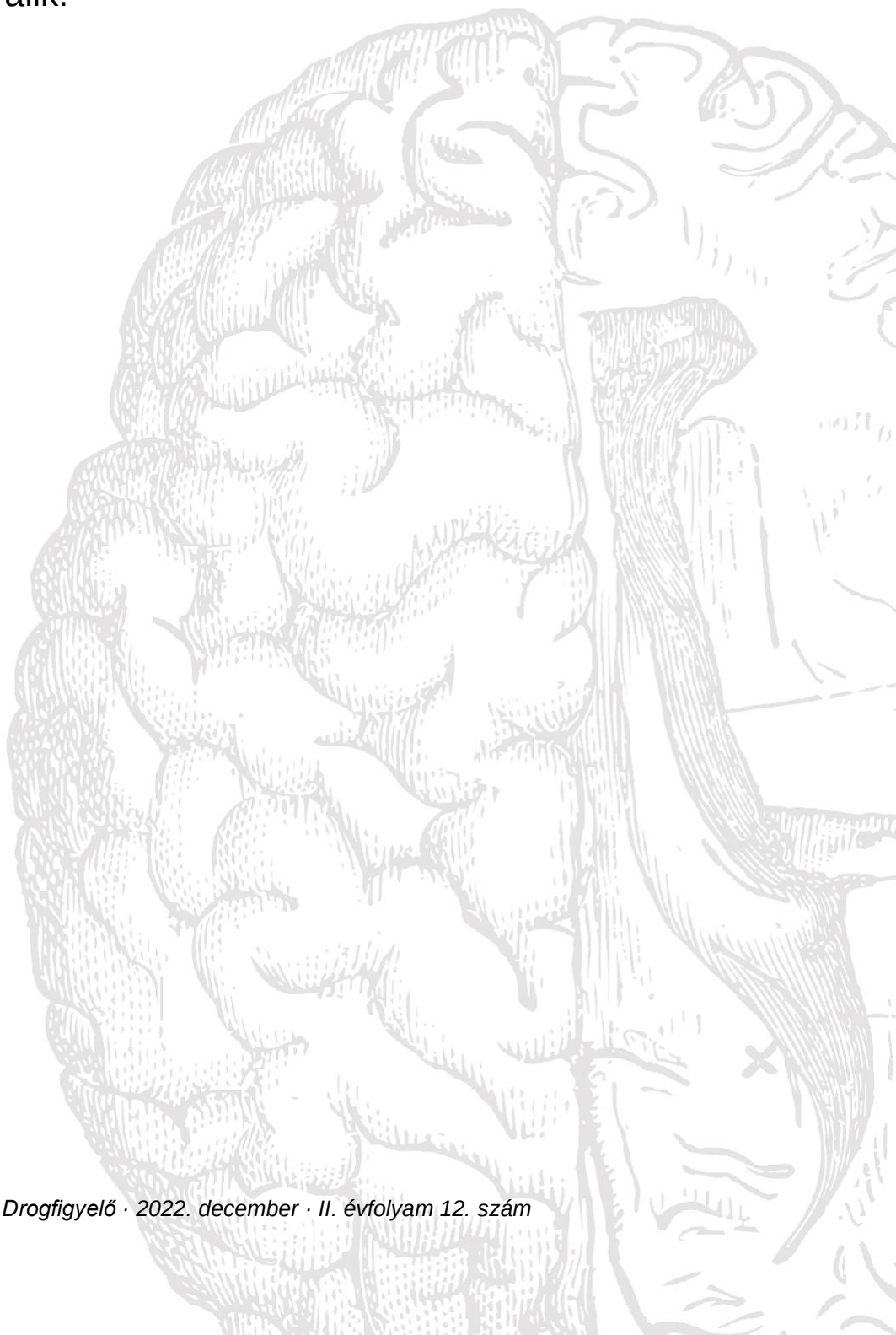

Források:

Bronfenbrenner, Urie, Ecological Models of Human Development, International Encyclopedia of Education, Vol.3. Oxford, Elsevier, 1994

Borbíró Andrea, Bűnmegelőzés, In: Kriminológia, Szerk.: Borbíró Andrea, Gönczöl Katalin, Kerezsi Klára, Lévay Miklós, Wolters Kluwer, Budapest, 2016

Dúll Andrea, Helyek, tárgyak, viselkedés - Környezetpszichológiai tanulmányok, ELTE, Budapest, 2010

Molnár István Jenő, Az építészeti bűnmegelőzés magyarországi alkalmazhatóságának vizsgálata, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Ph.D. értekezés, 2020

Rhodes, Tim, Risk environments and drug harms: A social science for harm reduction approach, International Journal of Drug Policy, Volume 20, Issue 3, 2009 (DOI: https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2008.10.003.)

URL1: https://www.youtube.com/watch?v=ctzFke3EKyM (megtekintés ideje: 2022. december 23.)
URL2: https://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/prevencios_minosegi_standardok_HU.pdf (letöltés ideje: 2022. december 22.)

URL3: https://drogfokuszpont.hu/szakteruleteink/artalomcsokkentes/ (letöltés ideje: 2022. december 21.)

URL4: https://drogriporter.hu/fokuszban-a-kornyezet-a-megelozes-es-artalomcsokkentes-jo-gyakorl-atai-nagyvarosokban/ (letöltés ideje: 2022. december 22.)

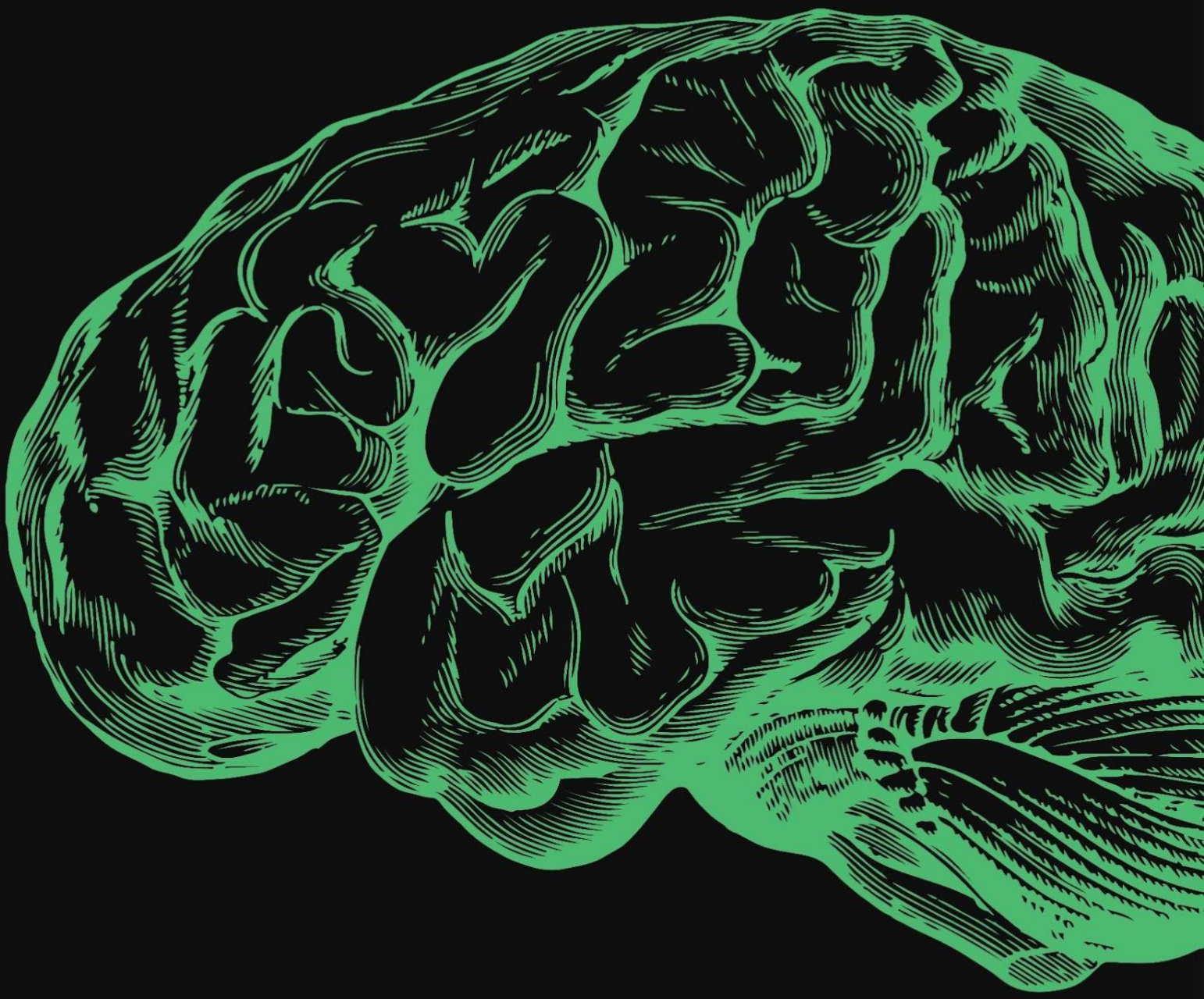

POLISZER

drogkutató intézet

ÖSSZEFOGLALÓ AZ ORSZÁGOS RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG KÁBÍTÓSZERES AKCIÓIRÓL

DR. CSÁKÓ IBOLYA

435 tő kannabisz növény, 65 kg marihuána virágzat, 230 gramm hasisgyanta, közel 10 kg amfetamin, valamint több mint 11 kg ketamin, majd 2 kg kokain, valamint megközelítőleg 5 kg új pszichoaktív anyag – került a rendőrség raktáraiba, alig két hét alatt.

Mozgalmas évet zárt az Országos Rendőr-főkapitányság a kábítószeres bűncselekmények felderítése és megelőzése kapcsán. Az ORFK Bűnügyi Főigazgatósága égisze alatt elmúlt évben megalakított, az online kábítószer-terjesztésekre fókuszáló úgynevezett Online Kábítószerekkel és Gyógyszerhamisítással foglalkozó Munkacsoportja (a továbbiakban: Munkacsoport), hatékonyságát fokozni tudta az ország egész területén, célzott akciókat és rajtaütést hajtottak végre az irányításukkal

A Munkacsoport a megalakulásakor célul tűzte ki, hogy a kábítószerekre és a hamis, illetve illegális gyógyszerekkel kapcsolatos terjesztői tevékenységre akciónapokat szervez, amelyben a kábítószerekre és a hamis, vagy illegális gyógyszerekre fókuszálnak a résztvevők.

E célkitűzésnek megfelelően 2022. október 03-15. között a kábítószerekkel, az új pszichoaktív anyagokkal, valamint a gyógyszerhamisítással kapcsolatos bűncselekmények felderítése, felszámolása és megelőzése érdekében hirdetett

meg összehangolt országos bűnügyi akciósorozatot, amelynek fókuszába a terjesztői magatartás visszaszorítása került.

Az őszi kéthetes sorozatot hosszú előkészítő munka előzte meg. A nyár folyamán a területi szervek áttekintették a rendelkezésükre álló információkat, illetve a folyamatban lévő ügyeiket, – természetesen az ügyek állásának függvényében – azzal a céllal, hogy a kitűzött időtartamra elegendő bizonyítékkal rendelkezhessenek sikeres felderítéshez.

Az előkészítő fázisban a nyomozati munka mellett folyamatos volt a szakmai felkészülés. Az ORFK felkérte a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ toxikológus és vegyészszakértőit, valamint a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Irányításának munkatársait, hogy munkájukkal segítsék az akciósorozat végrehajtását.

A kéthetes akciósorozatban nem csak a helyi realizálásokra került sor, hanem látványos és egy-egy területet teljesen lefedő akciónapra is. Így például az M3-as autópályán Budapest irányába a görbeházi pihenőben teljes forgalomkiterelés mellett a teherautók, autóbuszok és személygépkocsik ellenőrzése is megtörtént, amelyen az Europol Hamisításelleni Központjának munkatársa is részt vett. Ennek során az Europol képviselői szúrópróbaszerűen ellenőrizték a saját adatbázisukban a teherautók rendszámait. Csak itt és ekkor 450 személy- és kistehergépkocsi, 50 kamion és 3 autóbusz, illetve az ezekben tartózkodó személyek átvizsgálására került sor. Jó hír, hogy az ellenőrzés alatt kábítószert, hamis gyógyszert a rendőrség munkatársai nem találtak, annak ellenére sem, hogy mind a NAV, mind a rendőrség több kábítószerkereső kutyát is alkalmazott.

Az akció ugyanakkor az idei évben is jelentős eredményeket hozott. 226 eljárásban volt kutatás, kihallgatás, illetve több esetben lefoglalás is, ami kicsit magasabb szám, mint a tavalyi,

amely 213 volt. Az eljáró szervek bűnügyi és rendészeti állománya részéről összesen 2045-en vettek részt a kutatásokban, elfogásokban. Ennek során 298 gyanúsítottat hallgattak ki, 109 személyt vettek őrizetbe, amelyek közül 91 embert tartóztatott le a bíróság.

A kéthetes időtartam alatt 435 tő kannabisz növényt, 65 kg marihuána virágzatot, 230 gramm hasisgyantát, közel 10 kg amfetamint, valamint több mint 11 kg ketamint, közel 2 kg kokaint, és közel 5 kg új pszichoaktív anyagot foglaltak le az eljáró szervek.

Az összehangolt akció sorozatban résztvevő toxikológus- és vegyészszakértők adatbázisa szerint „normál esetben” hetente átlagosan 8 esetben kér a rendőrség soron kívüli előzetes szakértői véleményt. Míg csak az akció második hete alatt 35 kirendelésre került sor, amely mellett 4 további olyan kirendelés is volt, amiben még aznap végleges szakértői véleményt is adtak.

A kábítószergyanús anyagok mellett kisebb mennyiségben teljesítményfokozó szereket, potenciafokozót, illetve fogyasztószereket is lefoglaltak a résztvevők.

A hatékony és összehangolt rajtaütéseknek köszönhetően közel 140 millió forint összegben készpénzt, míg 28 millió forintértékben gépkocsit, ékszert 22 millió, valamint egyéb vagyontárgyat 23 millió forintértékben foglaltak le. Összességében több mint 213 millió forint értékű vagyon elvonása valósult meg ezen időszak alatt. De lefoglaltak egy éles és több gáz-riasztó fegyvert, tablettázó- és daráló gépet is.

A lefoglalt illegális anyagok (kábítószerek, illegális gyógyszerek) feketepiaci értéke jóval több mint fél milliárd forint volt, az megközelítette a 600 millió forintot. Az előkészítő munka során, de még a tényleges akciónapokat megelőzően a Budapesti Rendőrfőkapitányság lefoglalt 71 kg hígítatlan kokaint, amelynek

a tisztasága kb. 80 %-os volt. Ennek a nagykereskedelmi feketepiaci értéke több mint 6 milliárd, kiskereskedelmi értéke pedig legkevesebb 10 milliárd forint. Ilyen mennyiségű, tisztaságú és értékű kokain lefoglalás még nem volt hazánkban.

A fentiek alapján kijelenthetjük, hogy a kéthetes időszakban több mint 600 millió, vagyis több mint fél milliárd forint értékben vontak ki a szervek kábítószert az illegális forgalomból, ezzel elérve azt, hogy ezek az egészségre különösen veszélyes anyagok ne kerüljenek forgalomba.

A lefoglalt anyagok típusa, mennyisége is bizonyítja, hogy az új pszichoaktív anyagok továbbra is – és úgy tűnik egyre jobban – visszaszorulnak. Ezt a tendenciát tapasztaljuk évek óta, azonban ez nem azt jelenti, hogy a kábítószer visszaszorulna, mert helyettük az amfetamin-típusú anyagok egyre inkább teret nyernek, illetve a kokain – ha kis mértékben is –, de jelen van a mindennapjainkban.

Az akció tervezése, során nem hagyhatta figyelmen kívül a rendőrség, hogy amíg van kereslet, addig kínálat is lesz. Éppen ezért tartottuk fontosnak azt is, hogy ne csak a kínálatcsökkentés legyen ezen akció célja, hanem a keresletcsökkentés is.

Így, amíg a nyomozók elfogtak, kutattak, kihallgattak és őrizetbe vettek, addig a bűnmegelőzési kollégák – szerte az országban, közoktatási intézményekben – a kábítószerek és az új pszichoaktív anyagok veszélyeit bemutató előadásaikkal és interaktív projektjeikkel mintegy 34.418 embert tudtak személyesen megszólítani a két hét leforgása alatt. A 927 rendezvényből 814 iskolai program volt. A tanintézményeken keresztül összesen közel 26.500 diákot értek el. A fókuszált eléréseknek köszönhetően lehetőség nyílt arra, hogy a szakemberek ne csak általánosságban, hanem részletesen és szemléltetve beszéljenek a droghasználat súlyos következményeiről.

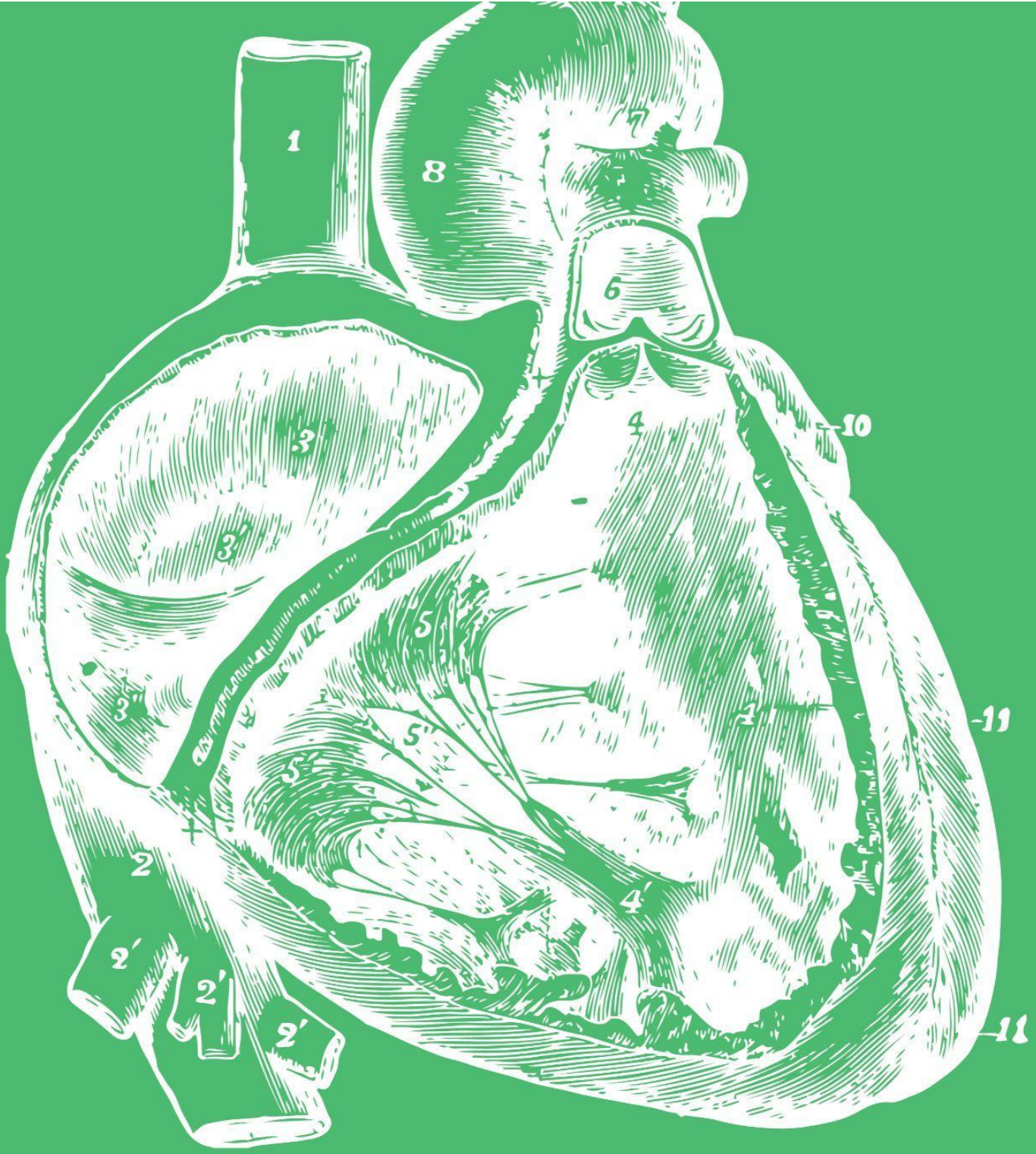

RECENZIÓ

drogkutató intézet

ÖNISMERETI KÖNYVEKKEL A GYÓGYULÁSÉRT

POGÁCSÁS NÓRA

A decemberi ünnepi időszakban bizonyára sokunk kezében megfordultak az önismereti témájú, pszichológiával foglalkozó könyvek. Van, aki a karácsonyfa alatt az ajándékok között talált egyet, és van, aki az új esztendőre készülvén veti bele magát a tudatos önfeltárásba, hogy minél sikeresebben induljon az év. Mások pedig egyszerűen kedvtelésből veszik kezükbe a népszerű pszichológusok, pszichiáterek által írt műveket, hiszen ezek az írások valahol mindannyiunkról szólnak. Miben rejlik az önismereti útra invitáló könyvek hatalmas sikere? Hogyan lehet szerepük az öngyógyításban?

Ha figyelmesen megnézzük a Libri 2022-es sikerlistáját (URL1), talán nem lepődünk meg, hogy az első négy helyen pszichológiai témájú könyvek sorakoznak. Ennek egyik lehetséges oka, hogy valamilyen szinten mindenki vágyik az önismeretre, mely a könyvek kelendőségét is nagy mértékben meghatározza. Ezek a művek azért lehetnek olyan népszerűek, mert segítenek az embereknek megérteni önmagukat és azokat az ok-okozati viszonyokat, amelyek hatással vannak az életükre. Ezen felül az önismereti könyvek lehetővé teszik számunkra, hogy megértsük saját érzéseinket, motivációinkat és viselkedésünket, segítséget nyújtva a személyes fejlődéshez és az önfejlesztéshez.

Az év legsikeresebb könyve a hazánkban egyre népszerűbb Dr. Máté Gábor - magyar születésű kanadai orvos - és fia, Máté Dániel “Normális vagy” című műve lett, mely többek között a traumák és a stressz testi és lelki egészségünkre történő hatásait boncolgatja. Dr. Máté Gábor elsősorban a függőségek és a traumák összefüggéseinek vizsgálatáról vált híressé, hazánkban is számos előadást tartott már ebben a témában. 2012-ben megjelent könyvében, mely a “A sóvárgás démona – Ismerd meg a függőségeidet” címet viseli, a gyermekkori traumák hangsúlyát emeli ki az addikciók kialakulásában. A sikerlista második helyén Orvos-Tóth Noémi ”Örökölt sors” című műve kapott helyet. A klinikai szakpszichológus szerző könyvében arra hívja fel a figyelmet, hogy elakadásaink, szorongásaink gyökere sokszor sokkal mélyebbre nyúlik vissza, mint azt gondolnánk. Orvos-Tóth Noémi szerint egyes családi mintázatok azokra a családtagokra is hatással lehetnek, akik még meg sem születtek. A szerző úgynevezett transzgenerációs szemlélettel magyarázza, hogy bizonyos traumák akár generációkon át is továbböröklődhetnek, pecsétet nyomva a család jövőbeli életére. Orvos-Tóth Noémi népszerű könyvében valódi terápiás történetek mentén, közérthetően mutatja be az ősi traumák továbbgyűrűződését a fiatal generációk életébe. A legsikeresebb könyvek listájának harmadik helyezettje nem más, mint Dr. Csernus Imre legújabb műve, melynek címe: “Én és te”. Magyarország egyik leghíresebb pszichiátere a tőle megszokott őszinteséggel ír az önismeret fontosságáról, önmagunk becsapásáról és a biztonság igényének és a boldogság megteremtésének összekeveréséről. Dr. Csernus Imre ismét kőkemény önismereti útra hívja olvasóit, melynek szerves része a családi, főként szülői kapcsolati mintázatok vizsgálata. A Libri 2022-es sikerlistájának negyedik helyén ismét Orvos-Tóth Noémi könyve szerepel, az “Örökölt sors” után a “Szabad akarat” is jócskán elnyerte az olvasóközönség tetszését. A műben a szerző azt a kérdést fejti tovább, hogy meddig tart a transzgenerációs úton “elnyert”

traumák hatása az életünkben, hol húzódik a határ az örökölt sors és a saját, egyéni szabad akaratunk között?

Mi a közös az említett sikerlistás könyvekben?

Azon túl, hogy a felsorolt szerzők valamennyien pszichológusok vagy pszichiáter orvosok, mindegyik alkotás az önismeretről szól. A könyvek által olyan témákat ismerhetünk meg, melyek a saját, mindennapi életünkre vonatkoztathatók, így a műveket közel érezhetjük önmagunkhoz. Számos történetet olvashatunk bennük más személyek életéről, problémáiról is, melyek hatására szenzitívebb, elfogadóbb attitűddel viszonyulunk embertársaink iránt. Fontos közös jellemzője az ismertetett műveknek, hogy közérthetően fogalmaznak, nincsenek tele cizellált, tudományos szakszavakkal. Ez nem csak a tartalom érthetőségét és az olvasmányosságot fokozza, hanem közelebb hozza az olvasót a témához. Valamennyi sikerlistás önismereti könyvben megjelenik a család, mely az ünnepi időszakban különösen fontos. Ilyenkor sokkal hangsúlyosabban jelennek meg a szüleink, nagyszüleink, testvéreink, gyermekeink és további rokonaink iránt érzett érzelmek, valamint a családi rituálék, családi mintázatok is markánsan megjelennek. Mikor máskor gondolkodnánk szívesebben a családi kötelékekre?

Család, önismeret és a gyógyulás

Önismereti utunkban a családról való olvasás, gondolkodás azért rendkívül fontos, mert minden ember számára meghatározó az a közösség, amelyben felnő. Kisgyermekként a családban tanuljuk meg az alapvető szocializációs mintázatokat, normákat, és az értékrendet. Ideális esetben kialakul a világ működésével kapcsolatosan egyfajta biztonságérzet, és családunknak köszönhetően kötődünk a hozzánk közel álló személyekhez, elsősorban szüleinkhez. Ezentúl felmenőinktől

olyan kulturális szokásokat veszünk át, melyek identitásunk szerves részét alkotják majd.

Ha egy említett önismereti könyv olvasása során felnőtt fejjel visszaemlékezünk gyermekkorunkra, felismerhetünk olyan családi mintázatokat, melyek nem éppen adaptívak. Gyakran az egészen kisgyermekkori emlékek felbukkanása során teljesen más képet kapunk az adott szituációról, van, hogy sokkal objektívebb módon tudunk visszaemlékezni rá. Ilyen esetben jobban megérthetjük, milyen hatással voltak ránk a gyermekkorunkban történtek, és hogyan befolyásolták az életünket felnőttként. Fontos, hogy a könyvek olvasása során gyermekkori traumák kerülhetnek a felszínre, melyek komoly érzelmi megterhelést jelenthetnek. Ilyen esetben ne próbáljuk meg elnyomni az emlékeinket, hanem igyekezzünk megértetni azokat. Mindez segíthet abban, hogy gyermekkorunk által jobban megértsük önmagunkat, és sikeresebben kezeljük érzéseinket. Amennyiben úgy érezzük, hogy a feltörő emlék túl nagy horderejű, esetleg szenvedést okoz számunkra, mindenképpen keressünk fel egy szakembert. Egy megfelelő pszichológus segítségével átbeszélhetjük a gyermekkorunkat, valamint feldolgozhatjuk azokat az élményeket, melyek nehézséget jelentettek számunkra. Ennek eredményeként elkerülhetjük, hogy gyermekkori traumák megkeserítsék jelenlegi, felnőtt életünket, illetve, hogy a maladaptív családi mintázatok továbbgyűrűzzenek.

Ezen önismereti könyvek nagy szerepet játszhatnak a függőséggel élő személyek életében, akár felépülésében is. Mint cikkünk korábbi bekezdésében említettük, több szerző foglalkozott - és könyvében is foglalkozik - a kábítószer- és alkoholfüggőséggel, annak kialakulásával és kezelésével. Dr. Máté Gábor és fia, Máté Dániel a sikerlista élén szereplő “Normális vagy” című könyvében több fejezetet is szentel az addikció kérdéskörének. Míg a 15. fejezetben a szenvedélybetegséggel kapcsolatos mítoszokról és azok

lerombolásáról, addig a 16 fejezetben új szempontokról olvashatunk az addikcióval kapcsolatban. Mielőtt nekilátunk a könyvnek, fontos tudni, hogy a kanadai orvos szerint a függőség kialakulása több tényező összetett interakciójának eredménye. Dr. Máté Gábor tapasztalatai alapján az addikció kialakulásában egyaránt szerepet játszhatnak biológiai, pszichológiai, társadalmi és környezeti tényezők, melyek kölcsönhatásban állnak egymással. Ilyen pszichológiai tényezők közé tartoznak a stressz, az érzelmi- és az önértékelési problémák, a gyermekkori traumák, amelyek növelhetik a függőség kialakulásának kockázatát. A társadalmi és környezeti tényezők közé tartoznak például a családi minták, a társadalmi nyomás és a hozzáférés a függőséget okozó anyagokhoz. Dr. Csernus Imre magyar pszichiáter is hasonlóan gondolkodik a függőségekről, ám sokkal inkább hangsúlyozza az egyén felelősségét. Dr. Csernus szerint a felépülésben fontos a saját gondolkodásmód és életmód megváltoztatása, hogy a gyógyulás hosszú távú lehessen. Valamennyi szerző egyetért abban, hogy a negatív családi mintázatok fontos szerepet játszanak az addikció kialakulásában, így a felismerésük és megfelelő feldolgozásuk kulcsfontosságú lehet a felépülés szempontjából.

Fontos megemlíteni, hogy a 2022-es bestsellerek mellett számos olyan könyvre is rábukkanhatunk, melyek önismeretről, gyógyulásról, felépüléstörténetekről szólnak. Az egyik leghíresebb ilyen írás Szabó Győző “Toxikoma - Tíz év drogvallomásai - Csernus Imre jegyzeteivel”, melyben a neves magyar színész küzdelme olvasható. Mindemellett nagy jelentőségű írás Orsolics Zénó “Flashback – Az őszinte szembesülés könyve”, illetve az Eötvös Loránd Tudományegyetem gondozásában megjelent “Pörögnek a fejemben a filmkockák - Felépülő függők életútjai” című alkotás is, mely Bajzáth Sándor, Prof. Dr. Rácz József és Tóth Eszter Zsófia közös alkotása. Ezen írások nemcsak szakemberek és érintettek számára lehetnek érdekesek. A felépüléstörténetek

sok esetben olyan szintű önreflektivitással ajándékozzák meg az olvasókat, amelyek más típusú könyvekben ritkán találhatóak meg. A függőség ördögi körének átélése, majd az ebből fakadó traumák átdolgozása -akár írás által- óriási érzékenyítő szereppel és tanulságokkal járnak valamennyiünk számára.

Összegzés

Végezetül pedig szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy a könyvek által esetlegesen feltörő negatív gyermekkori hatások, traumák tudatosítása mellett soha ne feledjük el mindazt a pozitív tényezőt is megjegyezni, amelyet családunknak köszönhetünk. A családunk biztosította számunkra azt az alapvető támogatást, szeretetet és gondoskodást, amelyre szükségünk volt ahhoz, hogy egészségesen fejlődjünk. Legyünk hálásak ezért szüleinknek, nagyszüleinknek, rokonainknak, az ünnepek pedig kiváló alkalmat biztosítanak arra, hogy köszönetünket kifejezhessük!

Források:

Bajzáth, S., Tóth, E. Zs., Rácz, J., Pörögnek a fejemben a filmkockák – felépülő függők életútjai. L'Harmattan Kiadó, Budapest, ELTE, 2019

Csernus Imre, Én és te. Jaffa Kiadó, Budapest, 2022

Máté Gábor és Máté Dániel, Normális vagy. Open Books, 2022

Orvos-Tóth Noémi, Örökölt sors. Jelenkor Kiadó, 2022

Orvos-Tóth Noémi, Szabad akarat. Jelenkor Kiadó, 2022

Szabó Győző, Toxikoma. Könyvmolyképző Kiadó, 2022

Orsolics Zénó, Flashback. Harmat kiadó, 2018

Internetes források:

URL1: https://www.libri.hu/sikerlista/?gclid=CjwKCAiAkrWdBh-BkEiwAZ9cdcKzYnpqa18IITxHj41znXxIUlG2jb15OkOVvVOfcAJsCXqqkIDwl4BoCnqoQAvD_BwE